

**TEDEN DNI
PO SVETU**

CU EN LAJ V VARSAVI
Kitajski zunanji minister
Cu En Laj je odpotoval iz

Berlina na Poljsko. Spremljajo ga člani kitajske delegacije na ženevski konferenci.

SING MAN RI
V AMERIKI

Južnokorejski predsednik Sing Man Ri je odpotoval v ZDA na uraden obisk. V njegovem spremstvu so obrambni minister in bivši predsednik južnokorejske vlade. V Washingtonu bo predsednik ostal do konca julija in se bo s predsednikom Eisenhowerjem razgovarjal o vojaških in gospodarskih vprašanjih, ki zanimajo obe državi ter o združitvi Koreje.

UBOJ POLICAJA

Preteklo nedeljo so neznan storilci v sovjetskem sektorju Berlina ubili nekoga vzhodnonemškega policaja. Za storilci je bila razpisana tiralica, vendar jih zaenkrat še niso našli.

SOVJETSKE POBUDE

Diplomatskim predstavnikom treh zahodnih držav so v Moskvi prejšnji teden izročili note, v katerih SZ predlaga sklicanje konference za rešitev evropskih problemov. To vest so tudi v Washingtonu potrdili in pripominjajo, da so takšen sovjetski predlog pričakovali.

ERA SPORAZUMOV

V terek ponoči so v Egiptu podpisali egiptovsko-angleški sporazum o evakuaciji angleških čet s področja Sueškega prekopa. Sporazum sta podpisala angleški vojni minister Head in predsednik egiptovske vlade Naser. Po sporazumu bo Anglija umaknila svoj korpus, ki šteje 80 tisoč vojakov. Sporazum bo veljal sedem let.

Težave ga čakajo...

Pierre Mendès-France pred novimi nalogami

Pretekli teden se je vrnil iz policije s skupinami tuniškimi Zeneve francoski ministrski predsednik Pierre Mendès-France, kakor da bi bil zmagovalec. Zahodnoevropsko časopisje ga je slavilo kot človeka, ki ima največ zaslug za uspeh ženevske konference. Isti listi, isti komentatorji, ki so pred dvema mesecema na vse pretege hvallili generala Castriasa, komandanta obkoljene trdnjave Dien Bien Fu, zato ker je vztrajal do konca, so sedaj dvignili Mendès-France v nebesa prav za voljo tega, ker ni vztrajal, zato

POIZKUS PREBITI ZAČARANI KROG...
Pierre Mendès-France

ker je bil dovolj pogumen, da »časno kapitulira«. Te zasluge mu res ne gre odrekat. Mendès-Franceova vlada se je indokitajskega, tega osrednjega francoskega problema lotila drugače kot vse predhodne vlade in ga tudi drugače uredila — v zvezi izredno močnemu pritisku z vseh strani. Spricho tega si je pridobila velik ugled.

Vendar novi francoski premier ne bo imel počitnic na lovskih ženevskega uspeha. Vsi vedo, da je bil to šele prvi, morda najlažji korak. Zakaj Francijo težijo številni zamotani problemi. Naj omenimo nekatere v istem vrstnem redu, kakor se jih mora lotevati Mendès.

Na prvem mestu je sedaj severna Afrika — Tunis in Maroko. Ni skoraj dneva brez vznemirljivih poročil o prelivanju krvi v teh deželah. Vsak dan sporočajo o novih atentatih in spopadih francoske vojske in

samoupravo, ki jim bo zagotovila uživanje neodvisnosti in sodelovanja s Francijo.

Če bi še tako želela, Francija nikakor ne more spregledati niti druge zagate, v kateri se je znašla, ko je šest držav ratificiralo pogodbo o evropski vojski. Francoska skupščina se je doslej izognila tej grenki piluti in zato izzvala mnogo bridkin kritik v tujini, posebno s strani ZDA in Zahodne Nemčije.

Ko je Mendès-France komaj proklamiral svojo indokitajsko politiko, že je prispelo iz Bruxellesa vabilo na konferenco šestih držav in zahteve, naj se enkrat prenehajo z odlaganjem pariške vlade pri ratifikaciji pogodbe o EOS. Nekaj kasneje sva Churchill in Eisenhower ultimativno sporočila Franciji, da se bosta v primeru nadaljnjega odlaganja ratifikacije ali v primeru kakih zahtev po spremembah prvotnega besedila po-

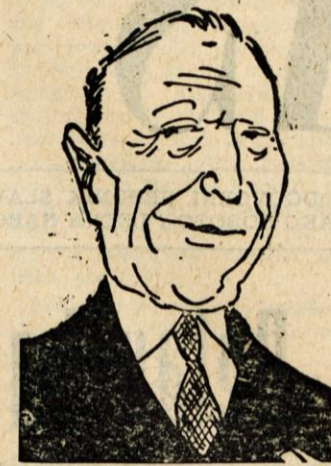
godbe odločila za alternativno rešitev — oborožitev Nemčije izven EOS. Kmalu zatem je nemški zvezni kancler Adenauer še zaostрил grožnjo: »Ali takojšnja ratifikacija pogodbe o EOS brez slehernih posvetovanj o spremembah, — ali pa nemška nacionalna armada!« Istočasno je v Londonu prišel zasedati anglo-ameriški komite, ki naj ugotovi, kako bi Zahodna Nemčija v najkrajšem roku lahko dobila svojo suverenost in pravico do oborožitve, če pariški parlament ne bi ratificiral EOS.

Mendès-France pa vseeno meni, da še ni čas za to, da bi zavzel jasno stališče o EOS. Po njegovem mnenju bi bilo treba najprej izgladiti gledišča zagovornikov in nasprotnikov EOS v sami Franciji. Njegova komisija, ki jo vodi general Koentig, skuša najti tako rešitev evropskega problema, ki bi lahko dobila v skupščini solidno večino, hkrati pa bila sprejemljiva tudi za Washington.

Ta naloga nikakor ni lahka. Ni videti, da bi bil Mendès-France pripravljen popuščati. Na oster Adenauerjev ultimatum je glado odgovoril z odpovedjo pogajanj o sarskem oprasanju.

Te dni pričena osemnajstmesčni program ozdravljenja gospodarstva, ki ga je Mendès-Franceova vlada pripravila pod vodstvom Edgara Faurea in ki predvideva spodbujanje proizvodnje, sanacijo trgovine, graenjo stanovanj in zagotovitev polne zaposlenosti prebivalstva.

Protekcijem današnjega francoskega državnega kapitalizma hoče tako spremeniti, da bo bolj vzpodbujal napredek nacionalne proizvodnje. Da je to res nujno, nam odkrivajo po-

»ALI EOS ALI NACIONALNA ARMADA...«
Konrad Adenauer

datki o porastu proizvodnje nekaterih dežel. Medtem ko je Nemčija od 1929 do 1951 proizvodnjo povečala za 43%, Britanija za 61%, ZDA za 105% in Švedska za 158%, znaša ta številka za Francijo samo 4%.

Če nas prvi znaki ne varajo, je Mendès-Franceova politika odločen poizkus, prebiti začarani krog problemov, v katerem se politika Četrte republike vrtila že dobrih osem let.

Ženeva - Fontainbleau ali München?

Indokina po premirju

Uganka, ki je za Francoze nastala v Indokini, »odkoder se je moralno nemogoče umakniti, fizično nemogoče zmagati in finančno nemogoče nadaljevati vojno,« — se je v Ženevi vendarle razvzljajala. V Hanoju je že začela evakuacija čet in francoskih državljanov. Za seboj bodo pustili antracit, cin, volfram in antimon severnega Vietnama, cink in riž Tonkina. Bao Dajeve čete že masovno dezertirajo k vietnamskemu nasprotniku.

Hanoj bo spet postal glavno mesto. Ho Si Minh, ki je 1946. leta od tod moral bežati pod topniškimi ognjem, se bo vrnil v triumfu.

Prav tu se moramo spomniti prve triumfalne vrnitve zagnanega Ho Si Minha v Hanoj. To je bilo 20. oktobra 1946 po pogajanjih s Francozi, ki so bili

v, po diplomatskih dogodkih ze tako znanem, Fontainbleauju.

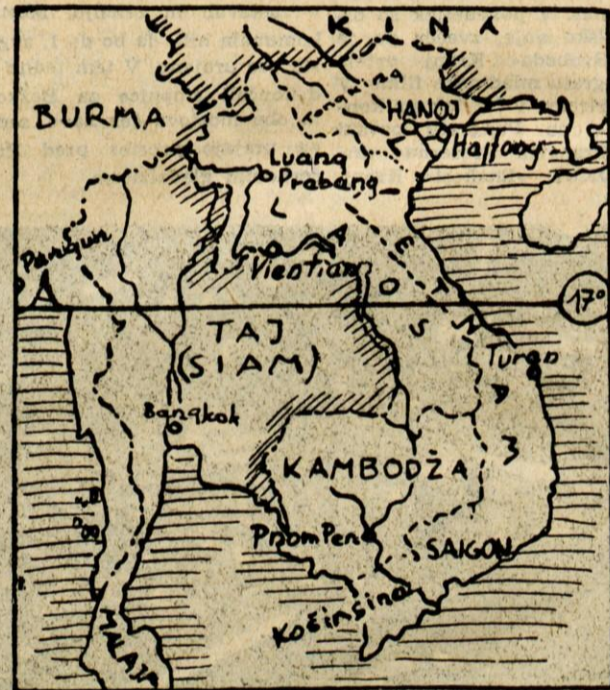
Ob tej priložnosti so Ho Si Minhu priredili v Hanoju veličasten sprejem, saj je njegova vrnitev pomenila uradno priznanje Vietnama in njegovo legalizacijo po vsem svetu. Na velikem mitingu v središču tonkinške delte je Ho pozval zbrano množico: »Zaključite skupaj v imenu: Naj živi francosko-vietnamsko prijateljstvo!« Tedaj so to geslo sprejeli z veselimi ovacijami.

**POBUDA,
ki ni
„POBUDA“**

Znana je stara misel britanskega ministrskega predsednika Sir Winstona Churchilla za sklicanje konference petih vladnih šefov. Takrat, ko je Churchill sprožil to misel, ni bil deležen odobravanja. Zato je kasneje prepustil rajši drugim, da se zavzemajo za to zamisel.

Tudi pred tremi dnevi je na neko vprašanje v angleškem parlamentu odgovoril, da nima namena, sklicevati ali samo predlagati kaj takega. Ni pa govoril o drugi pobudi, ki mu jo pripisujejo:

Pravijo, da sedaj pripravlja konferenco petih velesil, posvečeno vprašanjem atomske energije. Slišati je, da si je določil rok 100 dni za dosego svojega največjega cilja »atomskega sporazuma« s predsedniki ameriške, sovjetske, francoske in kanadske vlade. Pri tem načrtu je zanimivo to, da bi moral zdaj predsednik sovjetske vlade Maljenkov predlagati sklicanje konference, ker sta na nedavnem sestanku v Washingtonu Eisenhower in Churchill sklenila, da »Zahod ne bo sprožil nobene pobude glede sklicanja sestanka najvišjih predstavnikov. Tako Churchillova pobuda ne sme biti formalno »pobuda«. Vprašanje je, ali jo bo Maljenkov sprejel s svojo »pobudo«.

SPET VZPOREDNIK — TOKRAT 17...
Indokina

Kolikokrat se je v teku preteklih sedem in pol let Ho moral kesati zaradi teh svojih besed, ki jih je vzkliznil v afektu zaradi razmeroma povoljnega sporazuma! Zakaj sporazum — v katerem je Vietnam videl možnost za okrepitev svoje oblasti v dolgem obdobju miru — ni trajal dolgo.

Mesec dni po tem dogodku je prišlo do incidenta v Hajoju in kmalu se je vnela v vsej Indokini vojna med Vietnamom in Francozi. Ti so razveljavili vse prejšnje sporazume, postavili novo vlado in za njenega šefa imenovali bivšega francoskega cesarja Bao Daja, ki je sicer znan po svojem medvojnem sodelovanju z Japonci.

Nadaljnji potek je bil logičen. Vietnam je nekaj časa vodil ostro gverilsko vojno proti Francozom in Bao Daju, ustanovila lastno oblast in državnost (»Demokratska republika Vietnam«) in dobil tudi obširno osvobodeno ozemlje. To se je

zelo razširilo zlasti ob koncu kitajske revolucije, ko se je dotle neodvisni in široki Ho Si Minh naslonil na Mao Ce Tungovo podporo, prišel v znatni meri pod njegov vpliv in pričel s pravo frontalno taktiko. Ves ta čas so si Francozi prizadevali vsiliti Hojevemu vojaškemu komandantu generalu Djapu odločilno bitko. Ni se jim posrečilo. Vietmin je začeljal in sprejel bitke samo tam, kjer je to ustrezalo njegovim močem in načrtom.

Čudni izgovori

Rast prijateljstva med tremi balkanskimi državami, Grčijo, Turčijo in naso domovino, ne more obsojati niti, ki ima dobrohotne namene in ki mu je stvar miru pri srcu. Nasprotno, gospodarsko in kulturno sodelovanje med tremi deželami in tudi vsklajevanje njihovih obrambnih vojaških načrtov je v tem delu Evrope postalo tako močan element miru in varnosti, da ga je iz vsega srca pozdravila vsa svetovna javnost. Niti uradni krogi našega apeninskega sosedo niso mogli navesti nobenega načelnega ugovora proti sklepu o preraščanju ankerskega sporazuma v Balkanski pakt.

Pač pa so bili njihovi časopisi polni pripomb in »dobronamernih pomislekov«, v katerih so hoteli za vsako ceno povežati podpisovanje Balkanskega pakta s tržaškim vprašanjem. Poudarjali so, da Italija kot članica Atlantskega pakta, v katerem sta včlanjeni tudi Grčija in Turčija, nikakor ne more pristati na uredničen balkanske zveze, ker bi tako Jugoslavija prišla v dokaj povoljniji položaj. V tem primeru Italija ne bi mogla v nedogled odlašati v pogajanjih za stran Trsta in valiti krivdo na Jugoslavijo, češ, »nemogoče se je sporazumeti s to deželo, ki niti za primer agresije noče sprejeti določenih obveznosti.«

Tri balkanske države se niso ozirale na take pripombe in odločno sklenile, sklicati konferenco, na kateri bi podpisali pogodbo o Balkanskem paktu. Tudi italijanski tisk se je pomiril z dejstvi in začel pozdrav-

ljati sporazum o Trstu, ki je — po njegovih besedah — že preduril. Pojavili so se celo glasovi, da bi po tem dogodku tudi Italija lahko pristopila k Balkanskemu paktu.

Tedaj smo iz tujine lahko zaslišali komentarje, zavite v senco dvomov, ki je, kot so trdili, padla na sicer vzorno sodelovanje balkanskih dežel. Na raznih straneh so pričeli govoriti o dozdavnih vzrokih odložitve blejske konference in podpisu Balkanskega pakta.

Kako in zakaj je prišlo do vsega tega? Kdo je sprožil kamen spotike v času očitno najboljšega razpoloženja tistih, ki so upravičeni sami sklepati o sebi?

Navajali so kar več »dokazov«, med njimi tudi tele:

Italija je zahtevala, naj se podpis Balkanskega pakta odloži do sporazuma o tržaškem problemu. Zahodne sile so izvršile pritisk na Turčijo, naj zahteva italijansko udeležbo. Italija naj bi bila soustanovitelj Balkanskega pakta, ki naj bi se imenoval Pakt jugovzhodne Evrope. Ni še doseženo soglasje o medsebojnih obveznostih članic Balkanskega pakta za primer vojne. Turška vlada je zahtevala, naj se odloži podpis pogodbe o paktu do takrat, ko bo Svet Atlantskega pakta »obravnaval nekatere stvari... itd., itd.

To so bila »pojasnila«, ki jih je bilo pred tednom kar precej v tisku nekaterih zahodnih držav.

In potem? Potem je prišla izmenjava poslanic med grškimi ministrskimi

predsednikom maršalom Papposom, predsednikom FLRJ tovarih Titom in predsednikom turške vlade Menderesom. V korespondenci je prišla do izraza istovetnost gledišč vseh treh držav in jasna pripravljenost, čimprej sklicati blejsko konferenco in podpisati Balkansko zvezo.

Nekomu, ki se je vmešaval, je brez dvoma spodletelo. Da mu je spodletelo, je videti že po tem, da nihče noče priznati svoje igre. Le pogledjmo zahodno časopisje.

Neverjetno se je vse spremenilo. Tisti, ki so — če že ne zahtevali — vsaj na vse načine zagovarjali odložitve blejske konference, so čez noč obrnili plašč in barvo.

Sedaj sramežljivo zmigujejo z rameni in si umivajo roke. Nekateri se celo čudijo (!), odkod to oklevanje. Naivno si prizadevajo »potajiti tisto, kar so sami sprožili, in se izogniti vsaki odgovornosti za nezaželene posledice, do katerih bi bilo lahko prišlo.

Zakaj tako hitra in čudna sprememba?

Nemara so se pobudniki »prepričljivi« zahtev za odgoditev blejske konference treh ministrov zamislili nad negativnim učinkom svojega postopka. Nemara so se prepričali v nesmielnost prečudnega dokazovanja, ki se je najprej glasilo, da ni moči doseči sporazuma o Trstu, če Jugoslavija ne sprejme obveznosti za primer vojne, — potem pa spet, da se Balkanska zveza ne more uresničiti pred tržaškim sporazumom. Nemara jim je postalo jasno, da tako povezovanje dveh ločenih vprašanj samo otežkoča naravni razvoj in končno škoduje okrepitvi prijateljskega sodelovanja in miru.

Ta metoda je preveč prozorna, da je ne bi opazili. Tako kratkoviden političen račun »svetovalec« je preveč riskantno podjetje v mednarodnih odnosih, da ga ne bi morali obsoditi.

Zakaj, gre za narode in velike sklepe, ki jih njihove vlade sprejemajo v korist miru in prihodnosti svojih dežel. V takih okoliščinah se spuščanje v neresno igro utegne maščevati prav tistim, ki jim kratkovidnost brani pravočasno in pravilno spregledati morebitne posledice.

Bilo bi povsem upravičeno, če bi vse to imenovali neodgovorno in neresno motenje konstruktivnih naporov. Toda to še ni vse. Zakaj to še ni odgovor na vprašanje, kdo naj bo odgovoren za posledice, ki jih taka praksa v mednarodnih odnosih lahko izzove.

V našem primeru jih seveda ne bo izzvala. O osnutku sporazuma o zvezi med Grčijo, Turčijo in našo državo so po atenski konferenci strokovnjakov nadaljevali razpravo po diplomatski poti. Osnetek sporazuma bodo pripravili in, kot je določeno, podpisali v Bledu. Ko bodo to opravili in objavili končno besedilo sporazuma, bodo padle v vodo vse tiste kombinacije, ki so jih ponekod po svetu razpredali brez zveze s pravimi težnjami balkanskih narodov in z njihovimi osnovnimi zamislimi o zvezi, ki jo žele skleniti.

Če smo se pred podpisom Balkanske zveze izognili dramatični nelagodnosti predvsem zaradi hladnokrvnosti Jugoslovancev — potem imajo oni še največ pravice do tega, da zastavijo vprašanje: »Čemu take neupremljene in prozorne mahinacije?«

Razvija proizvodne zmogljivosti GORENJSKE

Gorenjski sejem je potreben

Če ni Gorenjska najmočnejše industrijsko področje v Sloveniji, pa je vsaj med industrijsko najbolj razvitimi predeli ne samo naše republike, temveč lahko rečemo vse države. Na Gorenjskem so številna podjetja in gospodarske organizacije najrazličnejših panog našega gospodarstva, ki dnevno proizvajajo številne proizvode, za katere se zanimajo potrošniki ne samo v naši domovini, temveč tudi v inozemstvu. Med temi je nad 100 industrijskih podjetij v glavnem predelovalne industrije, trgovskih podjetij in samostojnih trgovin je tudi nad 200 s približno 600 prodajalnami, razen tega pa posluje nad 90 kmetijskih zasebnih obrtnikov.

Kranj je bil že pred vojno znan po svojih slovitih razstavah. To so bile predvsem obrtniške razstave, kjer so obrtniki razstavljali kakovostno obutev in usnjeno galanterijo in potreščine. Izdelovanje čevljev je tradicionalna obrt Gorenjske.

Razen tega pa so bile tudi številne sadjarske, mlekarne in kmetijske razstave.

V povojni dobi, v letu 1949, ko so se podjetja razvila in osvobodila togega distribucijskega poslovanja, so priredili v Kranju prvo razstavo mestnih

gospodarskih podjetij Kranja. To je bila obenem tudi prva povojna gospodarska razstava na Gorenjskem sploh.

Leta 1951 pa je bila na pobudo obrtnikov prirejena razstava lokalne industrije in obrti vsega kranjskega okraja, ki je pokazala napredek v teh panogah.

Ker pa so se take okrajne razstave z rastjo in proizvodno trgovsko osamosvojitvijo iz leta v leto vse bolj preživele, je rasla tudi potreba po nekakšni gospodarski ustanovi ozir. gospodarski prireditvi, ki bi pospeševala prodajo vse številnejših in različnejših proizvodov, kajti konkurenca je postajala vedno večja in borba za tržišče vedno hujša.

Zato so take potrebe tudi terjale organiziranje vsebinsko večje prireditve in zato tudi njeno čisto formalno preimenovanje v »Gorenjski sejem«. Ta razstava je že prvo leto opravičila svoj obstoj in potrdila potrebo po njeni ustanovitvi, saj je imela zelo dober komercialni učinek. Razstavljalci so zaključili sejem s sklenjenimi trgovskimi posli v višini 200 milijonov dinarjev.

Zanimanje je raslo in »Gorenjski sejem« je postal koristna gospodarska prireditve Slovenije. Ne samo v gospodarskem, temveč tudi v političnem pogledu je »Gorenjski sejem« dosedaj dosegel popoln uspeh.

Letos veliko novih izdelkov

Gorenjski sejem lani in letos - Letos razstavlja celotna usnjarska industrija - Podvojeno število razstavljalcev živilske stroke

Da bi čimbolje ugotovili kako se razvija Gorenjski sejem iz leta v leto, ga moramo vsekakor primerjati z lanskoletnim.

Skupno število razstavljalcev se sicer od lanskega leta bistveno ni povečalo, ostalo je v glavnem nespremenjeno. Letos razstavlja 9 industrijskih podjetij več kot lansko leto, manjše pa je zato število prijavljenih obrtnikov in obrtniških podjetij. Največji porast razstavljalcev je v živilski stroki, katerih število se je od lanskega leta več kot podvojilo. To pravzaprav ni nič čudnega, saj je Gorenjska kot industrijsko področje močan potrošnik proizvodov prehrabene industrije. Zato je razumljivo zanimanje teh podjetij za to tržišče.

Razen tega moramo še poudariti, da bo na letošnjem sejmu zastopana celotna usnjarska in čevljarska industrija Gorenjske, vključno s predelom bivšega kamniškega okraja, kar za lanskoletni sejem ne bi mogli trditi. Tudi kovinska stroka bo močneje zastopana kot preteklo leto.

Da zanimanje za Gorenjski sejem stalno raste, nam dokazuje dejstvo, da se je poleg skoraj vseh pomembnejših podjetij z Gorenjske, prijavilo letos za sejem tudi precej več podjetij iz ostalih predelov naše republike. V lanskem letu jih je bilo le pet, letos pa bo takih podjetij kar enainvajset.

Leta 1953 sta na Gorenjskem sejmu prevladovali usnjarska in lesna stroka, slednja zaradi omejene potrošnje letos ne bo med najmočnejšimi razstavljalci, odlikovala pa se bo vsekakor z zelo kakovostnimi izdelki najrazličnejšega pohištva. Letos bosta prevladovali usnjarska in kovinska industrija ter seveda obrtni izdelki.

V primerjavi z lanskim letom bo tudi izbira blaga letos tako po kakovosti, kot po izbiri neprimerno večja. Tako bo dosti več vzorcev tekstilnega blaga, kakovostnejšega pohištva, raznih glasbil, vseh vrst embalaže in mnogo drugih proizvodov. Med proizvodi, katerih bo letos največ, bodo predvsem izdelki elektroindustrije in kovinske galanterije, večja pa bo izbira tudi v živilski in lesno predelovalni stroki.

Ker se turizmu v našem gospodarstvu posveča zadnja leta vse večja skrb, kar mu tudi kot zelo pomembni gospodarski panogi pripada, bo letos Turistična razstava precej povečana. Lansko leto je razstavo priredilo le Turistično društvo v Kranju, letos pa bodo tovrstne razstave pripravila tudi ostala Turistična društva z Gorenjske kot Tržič, Boninjš in druga, pa tudi razstava Kamnika ne bo manjkala.

Letos bo prvič prirejena tudi razstava proizvodne higiene, ki je predvsem namenjena proiz-

vodnim gospodarskim organizacijam in delovnim kolektivom

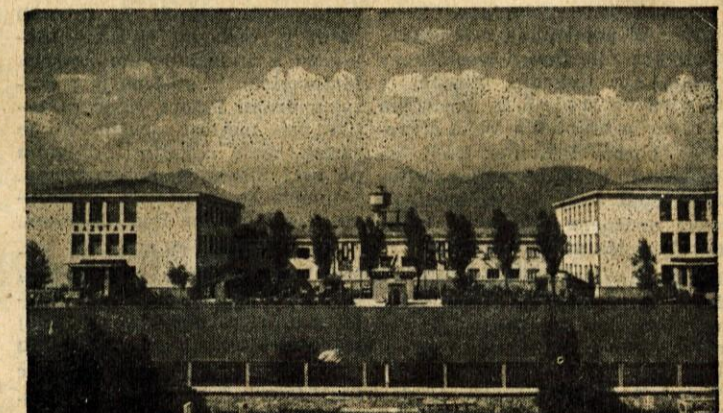
Razpoložljivi razstavnih prostor, ki meri tudi letos 10.000 kv. metrov, bo za 200 m² bolj izkoriščen kot lansko leto.

Da bomo pa dobili odgovor na vprašanje, kakšni bodo zaključni posli, oziroma kaj so podjetja prodala na sejmu in kakšen bo komercialni učinek te največje gospodarske prireditve na Gorenjskem, bomo pač morali nekoliko počakati. Tudi obiskovalcev bo letos brez dvoma mnogo več kot lani. Koliko jih bo obiskalo sejem? Tudi na to vprašanje bomo dali odgovor v eni naslednjih številka našega lista.

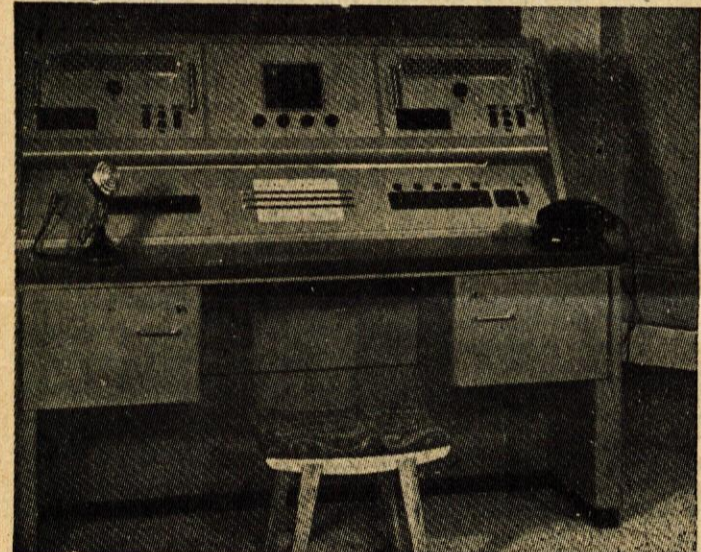
Letos prvič na sejmu

Tako po številu razstavljalcev kot po številnih razstavljenih proizvodih, Gorenjski sejem iz leta v leto raste in se povečuje. Zanimanje zanj je vedno večje tako, da bodo letos med razstavljalci tudi številna podjetja izven Gorenjske. Katera so ta podjetja, ki bodo letos prvič razstavljala?

To so »Vino« Koper, »Vino« Ljubljana, »Belsad« Crnomelj, »Sana« Hoče, »Celeida-Sad« Celje, »Vinocet« Ljubljana, »Tiki« Ljubljana, »Telekomunikacije« Ljubljana, »Teskilka« Medvode, »Rog« Ljubljana, »Tovarna pletenin in čipk Rašica Tacen, »Tovarna kovanega orodja« Kamnik, ONPZ obrtniških strok — Ljubljana, »Tovarna glasbil« — Mengeš, »Živilska industrija« — Kamnik, LIP »Jelovica« Trata, »Tovarna usnja Kamnik, »Marmor« Hotavlje, — in razen tega še številni obrtniki in obrtniška podjetja ter mnoge kmetijske zadruge.

Sejmišče — najidealnejši razstavnih prostor v Sloveniji

Novo zvočne naprave, ki jih bo tovarna »Iskra« letos prvič razstavila na Gorenjskem sejmu

Kaj bo letos razstavljeno na Gorenjskem sejmu

S SPREHODA PO SEJMSKEM RAZSTAVIŠČU

Ze ko se bližaj razstavišču, te opozorijo nase mogočni živopisni slavaloki z debelimi napismi, ki morajo vzbuditi pozornost še tako nepazljivega pešca, ki gre po Gregorčičevi ali Partizanski cesti. Zunanji izgled takoj opozori obiskovalca, da je letošnji sejem v marsičem lepši od lanskega. To ti potrdi razna dejstva, ko vstopiš v samo razstavišče.

1953—1954

Takoj na desni strani vhoda v posebnem oddelku razstavlja svoje proizvode Zelezarna z Jesenic. Letnica in skovani napis v okusno okrašenem prostoru ti povedo, da proslavlja delovni kolektiv Zelezarne ravno ob otvoritvi sejma tudi 85-letnico svojega obstoja, zato so ob jubilejni razstavi želeli pokazati tudi na Gorenjskem sejmu sadove svojega skoraj stoletnega razvoja, ki je postal prav posebno skokovit v povojni dobi izgradnje socializma.

PESTROST PROIZVODOV ŽIVILSKE INDUSTRIJE

Ko te zanese pot v prvo nadstropje razstavišča ugotoviš, da je tam zbrana živilska industrija ter veletrgovina, kjer obiskovalca opozore nase razstavišča podjetja »Sana« Hoče, »Preskrba«, »Živila« in »Klasje« — podjetij iz Kranja, Živilske industrije iz Kamnika, ki razstavlja vstekleničeno povrtnino, gorčico, kvas in ostale proizvode. Zelo lep, sicer nekoliko odmaknjen razstavnih prostor ima tudi »Prehrana« iz Ljubljane, ki bo obiskovalcem prvič pokazala praktično uporabo izdelkov polivinila, ki služijo za embaliranje prehrabnih proizvodov. Razstavili so posebne vrečke, ki

jih je izdelalo podjetje »Jugoplastika« iz Splita, v katerih prodajajo riž in testenine. Te vrečke se dosti bolje obnesejo od celofana ali podobnega papirja. Vrečka je posebno praktična za izlete, kjer nam po uporabi lahko služi še v druge namene. »Prehrana« je želela predvsem pokazati, da je pomemben grost kolonialnega blaga in je razen riža ter limon razstavila v svojih lastnih zavrtkih tudi »holandsko kumno«.

»Sumi«, tovarna bombonov iz Ljubljane, pa razstavlja svoje že znane slikanice in nekatere nove vrste bombonov.

BRAVO TEKSTILCI!

Morda najlepše urejeno razstavišče na vsem sejmu ima tekstilna industrija. Moramo poudariti, da so se posamezna podjetja in tovarne res potrudila z opremo in ureditvijo svojih razstavnih prostorov. Res je težko oceniti, katero podjetje je lepše uredilo svoj paviljon, katero izmed mnogih vrst in vzorcev blaga je lepše. Držalo bo menda, da vsako blago po svoje! Prepričani smo, da ni blago le za oko lepo, temveč tudi dobre kakovosti, saj so tovarne vložile veliko napora za izboljšanje kakovosti svojih izdelkov. To nam govore tudi pohvale inozemskih kupcev, ki so zadovoljni z blagom naših tovarn.

USNJE — ČEVLJI

Da je izdelovanje čevljev na Gorenjskem tradicionalna obrt ter da je Gorenjska tudi dobre tržišče zanje, nam dokazuje dejstvo, da sta na letošnjem sejmu polnoštevilno udeleženi usnjarska in čevljarska industrija, razen tega pa razstavlja svoje izdelke še številni obrtniki. Lepo izdelano in odlične kakovosti je usnje Tovarne usnja iz Kamnika, znano tudi izven meja naše domovine. Pa tudi »Standard« Kranj in »Runo« Tržič ne zaostajata za njo.

Gojzterjev »Alpine« iz Zirov, čevlje »Peko« iz Tržiča, »Planike« Kranj le malokdo v naši državi ne pozna.

ŠTEVILNI PROIZVODI KOVINSKE IN ELEKTROINDUSTRIJE

Zadal bi si zelo težavno nalogo, če bi hotel naštetj vse proizvode, ki jih razstavlja podjetja teh panog naše indu-

strije. Ze če začnemo z »Iskro«, ki bo razstavila prvič nove akustične in zvočne naprave razen že znanih telefonskih central in drugih električnih aparatov r naprav, s štetjem ne bi daleč prišli.

»Niko« iz Zeleznikov, »Tiki« iz Ljubljane, Elektrotehnično podjetje Kranj, Tovarna kos in srpov Tržič pa razstavlja svoje že znane in tudi nekatere nove proizvode. »Motor« iz Skofje Loke pa je pokazal elektromotorje, sirene, signalne naprave ipd.

Pri prehodu iz enega dela razstavišča v drugi pa nam vzbude pozornost izdelki lesno predelovalne stroke. Razstavljeni so različni okusni in praktični modeli kuhinjskega pohištva in spalnic pa tudi stavbnega pohištva ne manjka.

Posebnost svoje vrste pa predstavlja prav lepa spalnica obrtnika Pavla Kosca iz Mengša, ki je izdelana iz ameriškega oreha z intarzijami (vločki). Res lep izdelek! All bi nas navdušenje minilo, če bi nam povedal še ceno?

USNJE — ČEVLJI

Da je izdelovanje čevljev na Gorenjskem tradicionalna obrt ter da je Gorenjska tudi dobre tržišče zanje, nam dokazuje dejstvo, da sta na letošnjem sejmu polnoštevilno udeleženi usnjarska in čevljarska industrija, razen tega pa razstavlja svoje izdelke še številni obrtniki. Lepo izdelano in odlične kakovosti je usnje Tovarne usnja iz Kamnika, znano tudi izven meja naše domovine. Pa tudi »Standard« Kranj in »Runo« Tržič ne zaostajata za njo.

Gojzterjev »Alpine« iz Zirov, čevlje »Peko« iz Tržiča, »Planike« Kranj le malokdo v naši državi ne pozna.

Vreme se nam je zadnje dni le nekoliko nasmehnilo in še tisti, ki so se že odločili, da letos ne bodo šli na dopust, so dobili spet korajžo. Kam in kako bodo šli na dopuste, bodo najlaže videli in ugotovili na turistični razstavi, ki je v posebnem pro-

storu prav lepo urejena. Aranzjerji so ureditev tega razstavišča prav ujevrstno rešili. Na razstavi bomo lahko videli najrazličnejše prospekte in slike naših letoviških krajev in predelov, ki slove daleč naokrog po svoji lepoti.

Prav posebna novost pa bo reliefni zemljevid Gorenjske in Koroške, ki bo z dnem otvoritve sejma v prodaji.

Na zunanjem razstavnem prostoru pa so razstavljeni domači kmetijski stroji, katere ima na zalogi Trgovsko podjetje OZZ Kranj. Tudi namakalne naprave, ki bodo na razstavišču delovale, bomo lahko videli. Razen tega pa še električno ograjo in druge zanimivosti.

Na novo osnovano podj. »Kovinar« Kranj pa bo prikazalo svoje nove izdelke, katerih proizvodnjo je že osvojilo. Tekstilne stroje in parne kotle so pripravili za letošnji sejem.

Veleželeznina »Merkur«, ki je največja trgovina na Gorenjskem, razstavlja stavbeno okovje, sanitarne naprave in opremo, armature, fittinge, tehnični pribor in razno orodje. Marmorati izdelki pa so proizvod podjetja »Marmor« Hotavlje.

Posebnost sejma bo tudi v tem, da bodo obiskovalci lahko kupili proizvode nekaterih podjetij kar na sejmu in se prepričali o njih kakovosti. V majhnih, lično pobarvanih paviljonih boste lahko poizkusili sadne sokove podjetja »Sad« Celje, »Belsad« Crnomelj, proizvode Zadrudne mlekarne v Čirčan, nadalje dobra vina podjetij »Vino« Kranj, »Vino« Koper, »Vino« Ljubljana ter Vinarske zadruge Ptuj, bombone in čokolade tovarne »Sumi« in Gorenjske tovarne čokolade iz Lesc.

Premalo je bilo časa in preveč zanimivosti, da bi naenkrat videl vse, kar me je zanimalo. Zaradi tega je tudi marsikaj šlo nezapaženo mimo mene. Vendar sem zapuščal razstavišče prepričan v popoln uspeh letošnjega Gorenjskega sejma, prireditve, ki je vsekakor vredna, da si jo človek ogleda.

„Prerasel je okvir lokalne razstave“

Razgovor v predsednikom pripravljalnega odbora za Gorenjski sejem

Zeleti smo vedeti za mnenje predsednika pripravljalnega odbora za prireditve Gorenjskega sejma tovariša Šilinga o letošnjem Gorenjskem sejmu. Zato se je naš sodelavec obrnil nanj z željo, da nam odgovori na nekaj vprašanj.

»Priprave za letošnji sejem so potekale popolnoma redno, kar za prejšnja leta ne bi mogli trditi.« je začel tovariš Šiling.

»Letošnji sejem je v vsakem pogledu lepši in večji, tako po pestrosti raznovrstnih proizvodov kot po številu razstavljalcev in po okusnejši in smotrnejši ureditvi samega razstavišča. Na letošnjem sejmu so zastopane vse panoge obrti in industrije tako, da bo na sejmu razvidna vsa proizvodna dejavnost od obrtne proizvodnje do težke industrije.

Gorenjski sejem se letos odlikuje po tem, da na njem razstavljajo skoraj vsa podjetja

Gorenjske od Zelezarne na Jesenicah do podjetij iz Kamnika in Domžal. Tudi precejšnje število podjetij iz ostalih krajev Slovenije letos razstavlja.

Uspeh letošnjega sejma pričakujemo tudi v komercialnem pogledu. Največji uspeh si obeta tekstilna industrija in tudi obrtniki, ki sklenejo navadno na sejmu kupčije, ki jih zaposte skozi vse leto.«

Na vprašanje, ali nameravajo v Kranju tudi v bodoče prirejati Gorenjski sejem, je tovariš Šiling dejal: »Gorenjski sejem kot gospodarska prireditve se bo še nadalje prirejala. Vendar se nam bo postavil po robu težaven problem razstavnih prostorov, ker šole stalno ne bomo mogli uporabljati, čeprav predstavlja tako po položaju kjer se nahaja kot po primernosti prostorov najidealnejše razstavišče v Sloveniji.« je zaključil tovariš predsednik.

Rast gorenjskega razstavišča

Leto	Razstavljalci	Obiskovalci
Leto 1951 Razstava lokalne industrije in obrti	120	16.000
Leto 1952 Gospodarska razstava Gorenjske	128	24.000
Leto 1953 Gorenjski sejem	158	35.000
Leto 1954 Gorenjski sejem	160	?

Obiščite Gorenjski sejem - sejem potrošnega blaga! - Turistična in higienska razstava!
25% popust na železnici!

1. AVGUST PRAZNIK LJUDSKE VSTAJE KRANJA

PO NJUNIH POTEH...

Krv niso prešli zaman

V Kranju je vstajo pripravil in dvignil prvoborec Franc Vodopivec, ki je bil prvi sekretar Vojnega komiteja za kranjsko okrožje.

Bil je skromen, nesebičen in izredno požrtvovalen človek, ki je smoter svojega življenja videl v boju za pravice delavskega razreda. Bil je komunist, ki je vedel, kaj je njegova dolžnost v najtežjih trenutkih slovenskega naroda, ki je pričel borbo za svoj narodni obstoj.

Ob občinskem prazniku mesta Kranja se spominjamo naših borec — junakov, ki so na prvi klic Komunistične partije zgrabili za orožje in šli v boj proti zločinskim okupatorjem. Boj se je zmagovito zaključil, ljudska revolucija je postala resnica, vendar so številni borci na položajih izkrjavili.

V mestu Kranju se je delavski razred že pred vojno jeklenil v borbi z razrednimi sovražniki, zato je leta 1941 lahko šel strnjen v borbo proti okupatorju in domačim izdajalcem. Naše mesto je lahko vsekakor ponosno na te slavne dni naše preteklosti.

bil med njimi. Gestapovci so ga odvlekli v Begunje, kjer so ga na zverinski način mučili, da bi govoril o svojem delu za Osvobodilno fronto. Krvniški trud podivjanih zločincev pa je bil zaman. Niti do besede ga niso pripravili. Ostal je zvest svoji besedi, ki jo je dal Partiji in svojemu ljudstvu. Do zadnjega diha je ostal jeklen komunist. Njegovo bogato revolucionarno življenje je pretrgala zločinska krogla.

Na občinski praznik mesta Kranja, 1. avgusta, bo Mestni odbor Zveze borcev odkril spominsko ploščo štirim junakom — dvema bratoma in sestrama Jelenčevim s Primskovega, ki so darovali svoje najdražje za cilje, ki jim jih je narekovalo njihovo prepričanje, njihov nazor. Preprosti, marljivi in predani ljudje v najtežjih dneh niso zatajili svojega ljudstva. Slava Jelenčeva je bila že v

prvem letu, 1941., obveščevalka partizanskih enot in odlični propagandist narodno-osvobodilnega gibanja. Delala je skupaj z Borisom in Božom Ručigajem, ki sta tudi padla v NOV. Zaradi izdajstva je za njeno delo zvedel Gestapo in jo aretirali v tovarni Intex 14. III. 1942. Po mučenjih v Kranju in Begunjan so jo poslali v proslulo žensko taborišče Auschwitz na Poljskem, kjer je že dne 18. novembra istega leta podlegla trpljenju.

Njen brat Gregor Jelenc se je prav tako kot Slava, že 1941. leta pridružil Osvobodilni fronti in kot Skojevec ter kasneje kot član Partije bil odgovoren za propagando v Skofji Loki, Smedniku, Senčurju in bližnji kranjski okolici. Prav tako je za partizane zbiral orožje in ranjenim oskrboval pomoč. Tudi njega je poiskal izdajalec in ga izročil v roke krvnikom slovenskega naroda 23. februarja 1942. leta. Ze čez nekaj tednov, 11. aprila 1942, je bil ustreljen kot žalec v Dragi pri Begunjah.

Prvi partizan v Kranju

V zborniku »Kranj v boju in svobodi« so Kranjčani lahko videli sliko prvega partizana v Kranju 11. maja 1954. leta ob 8. uri zjutraj. Ker je bil to naš rojak Franc Puhar, se je naš sodelavec obrnil nanj in ga naprosil, naj o tem, kako je prišel v Kranj, nekaj več pove. Tov. Puhar se je rade volje odzval naši prošnji in kar takoj začel pripovedovati...

Kot član nekdanjega VOS in VDV sem postal obveščevalec II. brigade KNOJ za Gorenjsko. Zato je bila moja dolžnost, da kot obveščevalec pridem prvi v mesto in pregledam položaj ter zatem sporočim enotam, kakšno je stanje. Iz Besnice sem se pripeljal do Gorenje Save kar s kolesom. Ura je bila okoli osmih zjutraj in po obvestilih, ki sem jih dobil, so bili belogardisti in Nemci še ob sedmih zjutraj v Kranju.

Pri Vilfanovi gostilni sem se ustavil, tedaj pa sem v hribu nad gostilno zagledal skupino Nemcev in Hrvatov, ki so bili do zob oboroženi. Sončili so se kot martinčki in še danes ne vem, kaj so tamkaj čakali. Skočil sem za gostilniški zid in naperil brzostrelko v družo. Zaklical sem jim, naj pošljejo nekoga k meni, sicer bom streljal. Precej časa je trajalo to pregovarjanje, končno pa je prišel neki oficir, ki sem mu ukazal, naj odvrže revolver. Mož je bil Hrvat in je prav dobro razumel, kaj hočem vendar mu nikakor ni šlo v račun, da bi oddal orožje. Sele cev brzostrelke, ki sem mu jo pomolil pod nos, ga je spravila k pameti. Ko pa je oficir enkrat odvrnil orožje, sem vedel, da mi tudi ostalo moštvo ne bo delalo prevelikih sitnosti. Drug za drugim so prihajali do mene. In odmetavali puške in drugo orožje na kup, jaz pa sem vsakega posebej »držal« na muhi.

Med tem pa je prišel mimo tudi domačin kmet Štorman, ki sem ga poklical in mu velel, naj s kupa vzame puško in pomaga čuvati ujetnike. Okoli trideset jih je bilo vseh skupaj. Vrli kmetič je menda do popoldneva, ko so v mesto prišle enote JA, stražil ujetnike. Pri Rozmarju gražal sem dobil motorno kolo in šoferja. Potegnila sva se v mesto, ki je bilo ob tej uri še popolnoma izumrlo. Nikjer nobenega človeka, okna vsa zaprta in vrata zaklenjena. Bil je to strašno neprijeten občutek, ki sem ga premagal šele, ko sem vstopil v poslopje Gestapa, ki sem ga prvega obiskal. Nato sem preiskal še poslopje, kjer je bil sedež nacistične stranke.

Takoj zatem sem se odpravil na nemško žandarmerijsko postajo ob Golniški cesti in dalje v Prevolje, v kasarne. Nikjer nisem našel žive duše, Nemci so v paničnem begu zapustili mesto. Pot v Prevolje pa je bila precej tvegana, ker sem od ljudi zvedel, da so gozdovi nad Kokrico še polno bežečih domobrancev in podobne svojati. Vendar, kot izgleda, so bili tako prestrašeni, da niso več vedeli ne kod ne kam.

S tem sem svojo nalogo kot obveščevalec izpolnil. Enotam sem poslal poročilo, da je sovražnik mesto zapustil in popoldne istega dne so enote JA slavnostno vkorakale v mesto.

velika delavska demonstracija proti tedanjemu protiljudskemu režimu. Na tem zborovanju je bil navzoč tudi tovariš Tito.

Kot popularen organizator in borec za delavske pravice je leta 1939 organiziral v Kranju enomesečno stavko čevljarjev, ki je končala s popolno zmago delavcev.

Ob izbruhu vojne je na klic Partije kot prostovoljec stopil v bivšo jugoslovansko vojsko. Po razsulu pa se je vrnil v Kranj.

Kmalu nato se je v Ljubljani udeležil nekega sestanka in zatem kot komunist pričel organizirati Osvobodilno fronto v Kranju. 29. novembra 1941. leta je bil izdan, vendar je po srečnem naključju gestapovcem za las ušel. Kot sekretar Vojnega komiteja za kranjsko okrožje je organiziral prve partizanske enote in vodil njihovo delo. Svojo revolucionarno pot pa je moral kmalu končati. Julija 1942 se je na Storžiču znašel v nemški zasedi in po kratkem boju junaško padel. Partija pa je z njim izgubila človeka, ki je svoje življenje posvetil revoluciji in delavskemu razredu.

Stražišču voditelj narodnega odpora proti okupatorju. Partija, katere član je bil tov. Seljak že tedaj, je imela v njega polno zaupanje in mu je zato poverila važno nalogo, da zbere vse napredne ljudi v OF in jih povede v boj in revolucijo. Med delavci, kmeti in pošteno inteligenco je vedno bolj rasel pogum in zaupanje v Partijo in OF, to pa je bilo delo tov. Seljaka, ki je bil povsod, kjer je bilo stanje najtežje. V težkih ilegalnih pogojih je vodil sestanke, kjer je razkrinkaval načrte okupatorjev, ki so hoteli zasužnjiti slovenski narod.

Lucijan Seljak

Vendar izdajalec ni prizanesel osvobodilnemu gibanju v Stražišču, v njegovih vrstah je povzročil veliko vrzel. Aretacije so zajele skoraj vse aktiviste v Stražišču, tudi tov. Seljak je

Po kapitulaciji bivše Jugoslavije so tedanji oblastniki pustili ljudstvo na cedilu, zanj se ni nihče več brigal. Delovni ljudje so bili na milost in nemilost izročeni okupatorju in domačim izdajalcem. Skromen obrtnik — pleskar, tovariš Lucijan Seljak, znan po svojih strokovnih sposobnostih, kot človek pa poštenega in iskrenega značaja, med ljudmi izredno priljubljen, je postal v

Franc Vodopivec

Ze nekaj let pred vojno je moral zaradi fašističnega divjanja v njegovih krajih na Primorskem zapustiti svoj dom in zbežati v Jugoslavijo. Sprva je bil v Mariboru, vendar je kmalu, leta 1937, prišel v Kranj. Takoj se je vključil v napredno delavsko društvo »Enakost«, ki je tedaj slovelo kot zbirališče komunistov. Leta 1939 se je moral na poziv Partije v Zagreb, kjer je organiziral veliko stavko, Ker ga je policija zasledovala, se je ponovno vrnil v Kranj, s katero je takoj navezal stike s koncipientom v advokatski pisarni dr. Joža Vilfana, z znanim naprednim delavcem Gabrovškom. Leta 1938 se je udeležil velikega kulturnega mitinga delavcev — kovinarjev v Zagrebu, ki je bil pravzaprav

Vodovod in še kaj

Desetletja so morala preteči, države so propadle, cesarji so pomrli, kralji pa so hoteč nočeč odšli v emigracijo in nič manj kot dve svetovni vojni je moralo človeštvo od tedaj pretrpeti, preden so v Stražišču dobili vodovod. Povest se začne tja okoli 1868. leta, torej v dobi ko je c. kr. orel še zmagovito razpenjal svoje peruti nad veliko, a trlo črno-zolto monarhijo, Slovenci pa smo še sloveli kot drobtinčarji, ki love drobtine s cesarjeve mize. Taka drobtina naj bi bil tudi stražiški vodovod. Od Stražišča do Dunaja in nazaj je bilo le predaleč in Stražišče ni dobilo vode. Oblast je speljala mimo Kranja železnico, železničarji so pa vaščanom ponudili gradnjo vodovoda, seveda za lepo vsoto denarja, kajti tudi takrat ni nihče zastoj delal. To pa spet ni bilo po godu pravičnim a konservativnim občinskim možem v Stražišču, in Stražišče zopet ni prišlo do prepotrebnege vodovoda. Razvoj sitarske obrti v Stražišču pa je šel svojo hitro pot, samo vode je manjkalo.

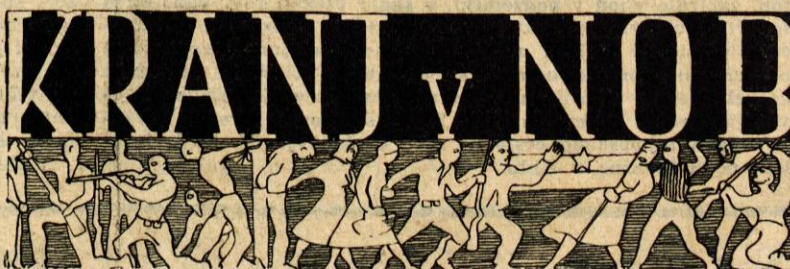

Stare, nehigienične vodnjake v Stražišču so kmalu izpodrinili vodovod. — Na sliki vodnjak na Pantah

okusno volilno jedjo, z vodovodom; celo fašistični Ljotičevići so to izkoristili. Vsak pa je vlek na svoje, dokler se ni vrv v aprilu 1941. leta pretrgala. Sploh je dolgo vzdržala!

Tedaj so ti predikanti na mah izginili, nič več jih ni bilo na spregled. Ljudstvo pa je ostalo pošteno in samo sebi zvesto. Veliki punt je bil končan, revolucija je zmagala in ljudstvo je prevzelo oblast v svoje roke. Tedaj pa je stražiški vodovod zopet postal živo vprašanje. Stražiščani so dobili svoj vodovod, ki bo slovesno odprt na občinski praznik mesta Kranja, 1. avgusta 1954.

Vendar izdajalec ni prizanesel osvobodilnemu gibanju v Stražišču, v njegovih vrstah je povzročil veliko vrzel. Aretacije so zajele skoraj vse aktiviste v Stražišču, tudi tov. Seljak je

Leta minevajo. Kmalu bomo praznovali že desetletnico, odkar so zamrli zadnji streljajca in najsvetlejšega boja našega ljudstva. Koliko drznih napadov, zagrizenih bitk, koliko žrtev in koliko tihe požrtvovalnosti je bilo treba, da se je boj iztekel tako, kakor smo doživeli! Vemo, da je večina tega ostala nezapisano ustno izročilo, da s časom v spominu podrobnosti bledijo, sistematično zbledelava raztresenega gradiva pa sta opravila komaj uvodne naloge.

Tako je vsaj, kar zadeva zgodovino narodnoosvobodilnega gibanja v posameznih naših okoliših. Na Gorenjskem na tem področju nismo prišli dosti dlje od memoarjev, ki jih sčasoma ni podcenjevati, saj predstavljajo neprecenljivo gradivo za znanstveno delo. To zlasti velja za spise Vinka Hafnerja, Franca Štefeta-Miška in Iva Porentavojka.

Tudi pravkar izšla publikacija v izdaji Mestnega odbora SZDL v Kranju se ni omejevala obseči popolne zgodovine NOB v Kranju. V zanimivi reportažni obliki pripoveduje o nekaterih doslej neopisanih dogodkih in akcijah v letih od 1941 do 1945 in tako prispeva k faktografiji o NOB.

Gre za Zbornik »Kranj v boju in svobodi«, ki ga je v uredništvu Slavka Beznika Mestni odbor SZDL izdal za 1. avgust, kranjski občinski praznik. Zamisljen je kot publikacija, ki bi izšla vsako leto za obč. praznik.

Prva številka že leži pred nami. Uvodnim besedam ob 1. avgustu predsednika Ljudskega odbora mestne občine Vinka Hafnerja sledi Črta Zorca »Nekaj podatkov o razvoju tekstilne industrije in delavskega gibanja v Kranju«. Kot pravi sam avtor, so to »zgozlj fragmenti gradiva za temeljitejšo in širšo gospodarsko politično razpravo, ki bo v bodočih letih gotovo napisana«. Čeprav so samo to, so vendar zanimivi in bodo marsikaterega bralca opozorili na to, zakaj naj se življenje v kranjski delavski komuniki tako bistveno razlikuje od vsakršnega dosedanega purgarstva. Žal je pisec delavskemu gibanju posvetil sorazmerno manj pozornosti.

Osrednji del brošure je poglavje »Kranj v NOB«. Obsega sestavke o prvi akciji kranjskih naprednih mladincev, »trosilni« akciji ob italijanski kapitulaciji, o tragediji pri Sorlijevem mlinu in raznih posrečenih in ponesrečenih diverzijah. Osem kratkih sestavkov, pisanih po pričevanju udeležencev v živ-

nem reportažnem slogu brez vsakega poudarjanja pomena dogodkov, domala na slepo izbranih iz obilice drugih, in vendar, ko jih preberemo, vstane pred nami podoba veličastnega boja, polnega požrtvovalnega herojstva, slika velikega upora — revolucije.

So dežele, ki bi z velikim navdušenjem vsakega teh primerov napravile za povod velikih proslav in ki bi vsakega udeleženca slavile kot narodnega heroja. Mi pa imamo v slehernem kraju toliko takih herojstev, udeleženo pa je domala celotno ljudstvo! Ali nam prav to dejstvo ne nalaga dolžnosti, da vse to skrbno zabeležimo, ohranimo znanecem in posredujemo prijateljem v tujini? Prav zato moramo pozdraviti brošuro, ki nas seznanja z dragocenimi drobcji iz nedavne preteklosti Kranja, in zamisel, da vsako leto dobimo novo številko, v kateri bomo ob ostalem tekočem gradivu našli tudi sistematično obdelane zapiske iz NOB.

Brošura ima tudi poglavje, posvečeno neposredni sodobnosti. Prispevek »Voda bo pritekla« opisuje napore za napeljava stražiškega vodovoda in njihov uspešni konec. »Savski log — last ljudstva« je beležka o ozadju dolgotrajnega spora za

»Majdičev otok«, čigar epilog se bo odigral na predvečer letošnjega kranjskega praznika.

Vrednosti brošure — v njej spevale tri priložnostne pesmi Mihe Klinarja in zlasti noveletke Ivana Ribiča »Andraževa sreča«. Slednja, pretresljiva zgodba o hlapcu Andražu, ki mu šele v partizanih nihaže ni dal vedeti, da »ni čisto njihov«, se lepo prilga ostali vsebini poglavja o NOB in prča o tem, da je njen originalni avtor že postal vidna figura med današnjimi domačimi pripovedniki.

Brošuro je originalno in okusno opremil Danči Krašovec. Tudi številne ilustracije v besedilu so njegove. Grafično nalogo, ki jo je naložil »Gorenjski tiskarni«, je le-ta dobro prestala, imoti pa nekaj korektorskih napak v tekstu.

Pojav kranjskega Zbornika kot redne letne izdaje je pri nas nov. Javnost ga bo gotovo povoljno ocenila, saj bo z njim vsak prebivalec lahko za majhen denar z leti dobil vreden sveženj najvažnejšega gradiva in podatkov iz nedavne preteklosti in tekočega življenja svojega kraja. Če upoštevamo, da je bila letošnja številka pripravljena v naglici in da redakcijski odbor že sedaj pripravlja prihodnjo, smo lahko prepričani, da bo le-ta bogatejša. Koristno bi bilo če bi obsegla tudi pregled najvažnejših dogodkov v letu, kratek povzetek dela mestne občine, kak prikaz tekočega kulturnega in družbenega dogajanja, zlasti s področja rasti komunne.

Cena letošnjemu Zborniku je presenetljivo nizka. Številka ve-lja v prodaji le 50 dinarjev.

Razpis nagrad

velikega nagradnega natečaja
„Glasu Gorenjske“

Vse tri križanke, ki jih bodo morali udeleženci nagradnega natečaja »Glasu Gorenjske« rešiti, če bodo hoteli sodelovati pri žrebanju nagrad, so že objavljene. Preostane nam le, da povemo še dokončen seznam vseh nagrad, ki smo jih namenili reševalcem in da pojasnimo nekatere napake, ki jih je v zadnji (tretji) nagradni križanki zagrešil tiskarski škrat.

Nagrade bodo izžrebanim razdeljene po sledečem vrstnem redu: 1. 14-dnevni brezplačni pension za eno osebo v »Domu na Jezerškem«. 2. 1 par trpezniških moških čevljev z dvojnimi podplati. 3. 1 par ženskih čevljev. 4.—5. po eno dinamo za kolo. 6.—7. blago za žensko obleko. 8. otroška posteljica. 9. blago za žensko domačo haljo. 10. blago za ženski kopalni kostum. 11. blago za ženske predpasnike. 12. 2 plašča za kolo. 13. plavalni pas. 14. zabojček lepih svežih goriških breskev. 15. kompletan rezbarski pribor. 16. moška srajca iz popelina. 17. strojček za rezanje mesa. 18. gumijasti grelec. 19. moška srajca. 20. en par rokavic. 21. naglavna ruta. 22. blago za moško pižamo. 23. 3 steklenice izbrana likerja. 24. 2 steklenici izbrana likerja. 25. 5 steklenic sortnega vina. 26. steklenica prvovrstnega likerja. 27.—29. po dve steklenici slivovke. 30. 1 steklenica slivovke. 31.—33. 3 to-

lažilne denarne nagrade po 1000 dinarjev.

Vrednost vseh nagrad znese približno 75.000 dinarjev.

V zadnji nagradni križanki nam je tiskarski škrat malo ponagajal. Vprašanje pod 34. vodoravno bi se moralo glasiti: **ima vsak voznik (ne veznik); vprašanje pod 43. vodoravno je bilo spuščeno in se glasi: modrica; pod 100. vodoravno pa vstavi KR in ne RK, kot je bilo to pomotoma napisano.** Vprašanje postavljeno pod 44. navpično (bacil sifilisa), velja za 46. navpično.

Upamo, da sedaj nespornost ne bo več. Reševalci imajo še dobrih 10 dni časa, da pregledajo vse tri križanke in jih nato skupno z vsemi tremi nagradnimi kuponi pošljejo uredništvu. Rešitve sprejema uredništvo do 11. avgusta, v soboto, 14. avgusta ob 11. uri pa bo v prostorih uredništva javno žrebanje nagrad. Vabimo vsakogar, ki bo imel takrat čas, da se udeleži žrebanja.

Smrt Luisa Slautina

Zgodilo se je v veliki, štirioglati dvorani z belimi zidovi, v kateri ni bilo nobenega pohištva razen kovinaste laboratorijske mize na sredi in druge, navadne, ki je bila prislunjena ob steno. Pomladansko sonce je sijalo skozi edino okno sobe, v kateri je stalo osem moških. Vladala je grobna tišina, ki jo je motilo samo tiktakanje Geigerjevega števca. Prav v tej sobi je 21. maja 1946. leta točno ob treh in dvajset minut popoldne pričel umirati Luis Slautin, fizik in odličen znanstvenik s področja atomistike. Bilo mu je komaj štiriintrideset let.

Ob kovinasti mizi sredi sobe stoji Luis Slautin, vitek in visok, s črnimi lasmi, ki so na sencih že pričeli siveti. Skozi debele naočnike pazljivo opazuje dve votli srebrosivi kovinasti polkrogli, ki ju z nekim vtjakom približuje drugo k drugi. Ti kovinasti polkrogli sta notranja dela atomske bombe.

Za Slautinom stoji nek njegov znanec, tudi znanstvenik. Dotlej še nikdar ni videl tega

poizkusa. Pravzaprav Slautin prav zaradi njega ponavlja eksperiment, saj so sicer pri kraju že vse priprave za odhod na Bikini, kjer bo tudi v praksi preizkušen učinek atomske bombe. Ostalih šest v dvorani so laboratorijski delavci in asistenti, ki so tu prav po naključju in so ostali v sobi iz same radovednosti. Od mize so oddaljeni za 2,5 do 2,8 metrov. Slautin, ki je že pred tremi leti vstopil v atomski inštitut v Los Alamosu, ni videti prav nič razburjen,

in vsi naglo zapustijo dvorano. Nekateri že občutijo na jeziku nekaj suhega, kislega, nekakšno zbadanje — znak močnega radioaktivnega izžarevanja. Sicer — mimo tega neprijetnega kislega okusa v ustih — ne občutijo prav ničesar. Ničesar ne čuti niti Luis Slautin, ki je dejansko že pričel umirati.

Uran 235 in plutonij — elementa, katerih atomi se razbijajo — sta čudni tvarini. Kos tega težkega sivega metala ni pod določeno količino in teže

nutku je Slautin z rokami razdvojil kovini. Če bi bil namesto tega odskočil od mize, bi se bil morda celo rešil, verjetno pa bi s tem obsodil na smrt ostale znanstvenike in delavce, ki so bili v sobi.

Atomsko izžarevanje ni vedno smrtonosno. To je odvisno od njegove jakosti, ki jo merimo z enoto »röntgen«. Smrtna doza je nekje okoli 525 röntgenov. Ko je Slautin z rokami prekinil verižno akcijo, je rešil ostale navzoče s tem, da je zmanjšal jakost in skrajšal trajanje izžarevanja. Toda on sam je medtem prišel v neposreden dotik z materialom, v katerem se je v tem trenutku sprožila verižna reakcija.

Niti ura ni pretekla, — in vseh osem žrtev poizkusa je že bilo v bolnici. Bili so obdani z najboljšimi zdravniki. Petdesetletni tehnik, ki je bil razen Slautinovega kolega najbližje kovinasti mizi, je dobil dozo 100 röntgenov. To ustreza izžarevanju, kateremu je izpostavljen človek, ki je ob eksploziji moderne atomske bombe 1981,5 metrov daleč od nje. Čeprav so se tudi pri njem pojavili simptomi poškodb zaradi radioaktivnega izžarevanja — med drugim precejšnje količine radioaktivnega fosforja in natrija v urinu —, je kmalu zapustil bolnico.

Slautinov kolega je dobil dozo 180 röntgenov (učinek atomske bombe na razdalji 1830 metrov). Morali so mu dati dve transfuziji krvi, nekaj časa je imel visoko temperaturo, zelo je shušjal in čez sedemnajst dni po nesreči ga je pričela boleti koža na levi strani glave. Dvajseti dan so mu začeli izpadati lasje. Vsemu temu navkljub je čez nekaj časa vendarle ozdravil.

Kaj pa Slautin? Se preden so ga prepeljali v bolnico, je pričel bruhati. V začetku je imel nekoliko višjo temperaturo in občutek strahovite utrujenosti. Tri ure po nesreči mu je levica pordečila in otekla. Kmalu so se na njej pojavili mehurji. Otekline se je kmalu razširila tudi na desnico in na vse telo.

Pet dni niso vedeli, ali bo Slautin podlegel poškodbam, ali se bo vendarle izljal. Šesti dan je potožil, da mu je nastala rana na jeziku, točno nasproti zoba z zlato krono: zlato je postalo zelo radioaktivno in njegovo izžarevanje je povzročilo razpadanje tkiva. Še istega dne je krvna slika pokazala, da so se bela krvna telesa nehala razmnoževati. Sedmega dne je Slautin izgubil zavest, devetega dne zjutraj pa je umrl. Naknadno so ugotovili, da je bila doza žarkov, ki jih je dobil, 880 röntgenov, kar ustreza jakosti radioaktivnega izžarevanja na razdalji 1464 metrov od atomske bombe. To pa je več kot smrtonosno.

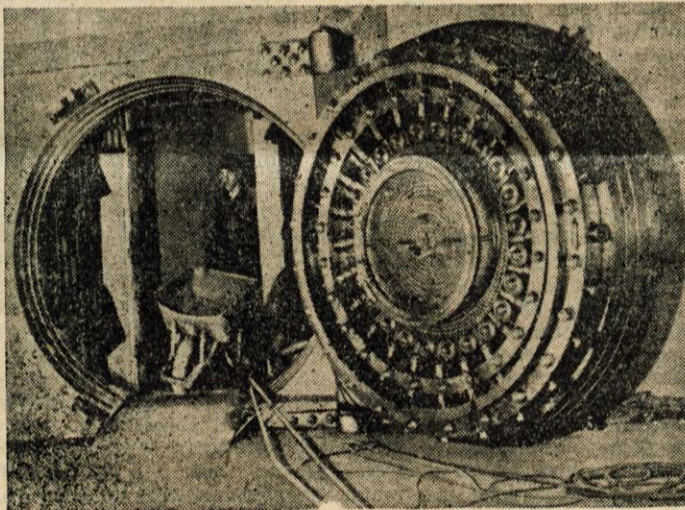

Kaj naj sporočimo Marsovcem?

Britansko interplanetarno društvo je pred kratkim razposlalo številnim angleškim znanstvenikom vprašanje, kaj naj bi po njihovem mnenju vsebovalo prvo sporočilo, ki bi ga poslali morebitnim Marsovim prebivalcem. Vprašanje je bilo seveda postavljeno v domnevi, da bo kmalu dosežena zveza s tem planetom in da na njem živijo razumna bitja.

Ko bodo naši sosede prejeli Marsovci tudi decimalni sistem, to sporočilo, ga bodo prav go-saj si je težko zamisliti, da so to razumeli. »Pogovor« po bitja z desetimi prsti, — je koncem lahko nadaljujemo z bolj čal profesor Hobgane svoj odzaplenteni enačbami. Toda ne govor interplanetarnemu družsmemo pričakovati, da imajo štju.

Masivna vrata, varna pred atomsko bombo

Profesor Hobgane je odgovoril, da bi sporočilo moralo biti nekakšen majhen pogovor v številkah. Hobgane je izbral razgovor s številkami zato, ker je po njegovem mnenju način štetja povsod enak.

Večina številčnih sistemov — pravi znani profesor — je nastala iz črtic in vejic, ki so jih ljudje vrezovali v kamen, les ali ilovne plošče, ko so šteli govedo ali beležili dneve. To so delali stari Kitajci, Rimljani, Maje... in ne vidim razloga, zakaj tega ne bi delali tudi naši sosede na Marsu. Seveda vse to je govoril za primer, da so že doživeli določeno stopnjo razvoja. Naše prvo sporočilo bi zato moralo biti neka najpreprostejša enačba, izražena z majhnimi številkami:

I in II in III je IIIIII.

Ker menim, da bo prva zveza z Marsom postavljena preko radarja, sodim, da bi bilo treba enačbo izraziti z Morzejevo svetlobno abecedo. Številke naj bodo točke, znak »in« črtica, enačba pa daljša črta.

Catskill (New York). Ta ogromna okrogla vrata, težka 27 ton, zapirajo vhod v podzemski, in skalo vsekano rov. Vanj bodo spravili najvažnejše dokumente in posebno dragocene predmete. Uresničitev načrta za to naravno blagajno, varno pred ognjem in atomsko bombo, so omogočili prispevki nekaterih najuglednejših ameriških industrijalcev. Največje težave je povzročal prevoz ogromnih vrat. Zanje so morali zgraditi posebno vozilo in posebno cesto do rova v skalovju. Vrata je izdelala neka tovarna v Ohio.

čepprav je delo s posameznimi deli atomske bombe vedno zelo nevarno. Ta poizkus je dotlej napravil gotovo že štiridesetkrat in prav rad ga je ponavljal. Pripovedoval je, da ima pri tem občutek, kakor da vleče zmaya za rep.

Slautin napeto poslušal tiktakanje Geigerjevega števca. Pogosto se ozira na instrument — »nevtronski svarilec« — ki na papirnem traku beleži tenko rdečo črto — grafikon intenzitete radioaktivnega izžarevanja delov atomske bombe. Medtem ko Slautin zmanjšuje razdaljo med tema deloma, se rdeča črta vse bolj dviguje, Geigerjev števec pa tiktaka vedno bolj nenakomerno in pospešeno — kakor pokvarjena ura.

Nenadoma prične izredno hitro, prav divje tiktakati in se ustavi, kot bi odrezal. Vsi navzoči so bolj občutili kot opazili nek čuden moder sijaj, močnejši od svetlobe pomladanskega sonca. V tem trenutku se Slautin vrže na mizo in z golimi rokami dvigne. Obraz ima blede kakor kreda.

Nihče ne črhne niti besedice

nič nevarnejši od kosa navadnega svinca. Toda če se sprime v en kos določena količina tvarine, takrat v njej prične verižna reakcija. Ta potrebna količina se imenuje kritična masa ali kratko »krit«.

Kolik pa je »krit«? Lahko ga teoretično izračunamo, toda da bi bili povsem sigurni, da bo zares prišlo do verižne reakcije, moramo tudi z eksperimentom preveriti, ali je bil račun točen. Mimo tega je treba določiti »krit« za različne pogoje. Danes opravljajo ta poizkus z zelo zapletenimi napravami skoraj pol kilometra daleč od urana.

Slautin je torej ugotavljal »krit«. Eksperiment je bil v tem, da je kose nevarne kovine približeval drugemu k drugemu, tako da so skupaj tvorili količino, ki je postajala kritična.

Kako je prišlo do nesreče, nihče od navzočih ni mogel točno pojasniti. Eksperiment je bil že skoraj končan — »krit« je bil domala dosežen —, ko je nek košček kovine nekako zdrsnil in se prilepil ob drugi drobec. Vsaj tako je dogodek opisal nekdo od navzočih. V istem tre-

ŠEPAVEČ

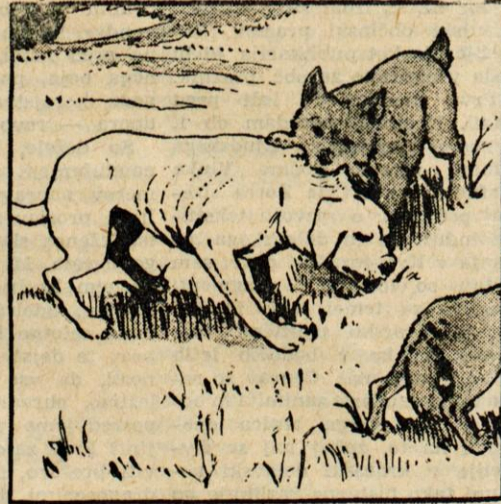
ZGODBA

33

Frank se je obrnil k Nelly: »Pojdi in privedi neumneža!« Psica se je obrnila. Volk ji je prišel nasproti. Nelly mu je nežno obliznila smrček in šla dalje. Sprva ji je sledil, nato pa v negotovosti zopet obstal.

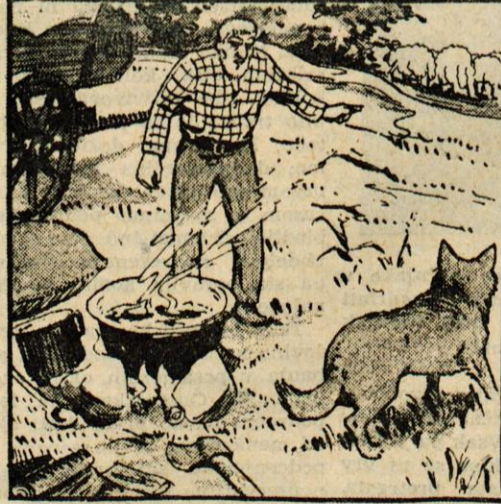
Čez čas je prišel pastir, ki se je mudil pri ovcah. Spremljal ga je visok, mršav pes. Brez obotavljanja se je približal volku, ki ga je mirno opazoval. Nelly pa je samo leno vstala, ko je zagledala tujca. Preden pa se mu je približala, se je že zgodilo. Obupen krik malega volka je napolnil okolico.

34

Nobena mati bi ne mogla biti v tem položaju hitrejša in vestnejša, kot je bila ovčarska psica. Besno se je vrgla na napadalca, čeprav je bil dosti močnejši od nje. Zgrabila ga je od zadaj ter mu zasadila svoje ostre zobe v tilnik. Z vso silo ga je vrgla od sebe.

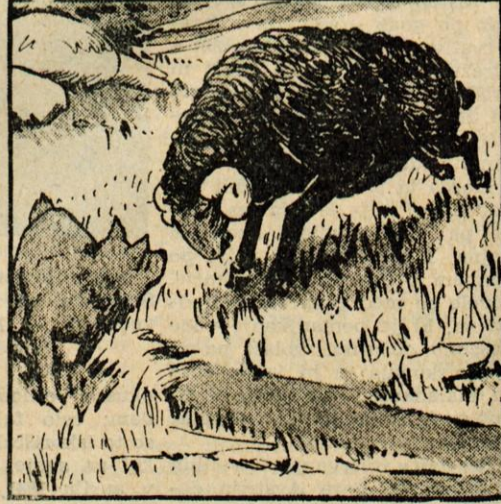
Frank je boj hitro prekinil. Bitka se je končala brez škode za oba nasprotnika. Mladi volk pa se je še vedno ves tresel od strahu. Nelly ga je ljubeče opazovala.

35

Volk je tisti dan prvič videl ovce. Zbiranje črede ga je vznemirjalo, ker so bile te nove živali zanj nerazrešljiva uganka.

Večji del črede je bil do mraka že zbran. Frank, ki je ob vozu pripravil večerjo, je tedaj poklical Nelly in jo poslal v gozd z naročilom, naj privede zamudnike. »Volk, pojdi in pomagaj!« je pristavil vzpodbujajoče. Volk se je zavedal, da poziva njega. To pa je bilo tudi vse. Vprašujoče je gledal zdaj ovce, zdaj psa, zdaj gospodarja. Le počasi se je oddaljil.

36

Kmalu zatem se je pojavil ogromen črn oven, trkač. Ko je zapazil volka, je na mestu obstal. Nenavadno vedenje nesrečnega volčiča ga je razburilo. Nikogar ni bilo v bližini, ne človeka, ne psa. V hipu je bil trkač gospodar položaja. Dvakrat je s prednjo nogo udaril ob zemljo, nakar se je divje vrgel na volka. Siromak je po strahovitem udarcu v rame odskočil ter glasno tuleč izginil.

Dve neskončni uri sta ga Frank in Nelly iskala.

O zlatu, kisli vodi in okamenelih polžih

ZANIMIVOSTI

Bili smo že nekaj dni na terenu in smo iskali bakreno rudo v Poljanski dolini. Pa nikar ne mislite, da smo iskali rudo zato, da bi odprli rudnik. Ne, rudnika ne bomo odprli, pač pa zbiramo rušnine in kamnine po Gorenjskem, da se bodo potem otroci v soli lahko učili. Marsikdo ve, da kopljemo pri nas bakreno rudo v Boru, da je Idrija svetovno znan rudnik živega srebra; Trbovlje, Zagorje in še mnogo drugih rudarskih krajev poznamo v naši lepi domovini. Toda le malokdo ve, da je v naši Smarjetni gori opuščeni manganov rudnik, da so pri Medvodah kopali včasih svinčeno rudo ali da je okrog Sovodnja več opuščeni bakrenih rudnikov. Bolj znan je nekdanji živosrebrni rudnik pri Sv. Anu pod Ljubeljem. Ali ste že kdaj slišali, da so pred leti poskušali kopati pri Smedniku tudi premog? Blizu partizanskih Dražgoš so včasih rudniško kopali železno rudo. Tudi Begunjske železnice so na več krajih prevrtno globoko pod zemljo, ker so pred leti to izkoriščali bogate manganove žile. Grafit za železnike ali za mazanje železnih peči, da ne zarjave, lahko nakopljete pri Visokem v Poljanski dolini. Nič koliko krasnega marmorja, ki prinaša lepe domovne hodke, je v naši bližnji okolici: Skofja Loka, Hotavljice, Jesenice; kmalu bo zaslovelo tudi Jezerško po lepem sivkastem kamnu, ki bo krasil vhode in stopnišča naših javnih zgradb. Kamenja je torej dovolj pri nas. Se preveč za nas, ki ga moramo prenašati v nahrbtnikih in zabojih. Ne le grafit in svinec, živo srebro in bakrene rude, dragoceni granati in prekrasni marmorji, ne le debele plasti umazane opearske ilovice in tenke žile vo-

deno čistih kristalov kremenca, v naši najbližji okolici je tudi zlato! Da, o zlatu mi je povedal Francej, prijatelj in tovariš moj, tole zanimivo... Bilo je pred tridesetimi leti. Pomladansko sonce je prijetno grela. Izpod grmovja so bodli prvi zvončki in med suho travo so cvetele rumene trobentice. Stari Kodrov oče z Luž se je vračal iz adergaške hoste, ki se je bil posekal nekaj smrek. Na lepem zapazi v bregu nad strezo krmino, kup sveže zemlje, ki se je na soncu lesketala v neštevilnih iskrinah. Ne bodi len, si stari mož nabere krmino kar v predpasnik in se poda domov. Blestečo prst strese doma v lonec in jo pokaže domačim. Rad bi še pobrskal na kraju, kjer je zemljo našel, toda bolezen ga je priklenila na posteljo. Mesec zatem je moža pobrala pljučnica. Zlata zemlja se je postavljala iz kota v kot in nihče od domačih se ni posebno zanimal za to, le otroci so brskali po loncu in iskali rumene luskinice. Za vse to je zvedel podjetni Martinek z Visokega, ki se je v prostem času rad ukvarjal tudi z rudosledstvom. Pri Kodrovih je dobil preostalo prst in jo nesel v Ljubljano, da jo učenjaki preiščejo. In res so našli v njej zlato. Zemlja je bržčas izvirala od svinčenega plavža, ki je dandanašnji že zasut, in zlato se rado drži svinčene rude. Zapisnik o znanstveni preiskavi adergaške zemlje obstoja še danes, toda še nikomur se ni v Dragarjevem borštu nasmehnila sreča, da bi zasledil kraj, kjer je zlato. »Francej, sem navdušeno vzkliknil, to bomo še bogati!« Francej pa je samo skomizgnil z rameni, se pripognil, pobral kamen in ga začel obdelo-

vat. Jaz pa sem se zamislil in zlato mi ni šlo iz glave. Šele velika potna kaplja na Andrejevem nosu, ki sem se bil zagledal vanjo, me je predramila iz neumnih premišljevanj in začutil sem silno vročino. Sonce je res neusmiljeno pripekalo in bilo je soparno, da smo bili vsi premočeni. Vode, da bi si pogasili žejo, ni bilo nikjer. Po suhem mesu, ki ga je imel Francej s seboj, pa smo bili še bolj žejni. Kako bi se prilegla kaka pijača, sem pomislil. Tedaj pa se je ustavil pri nas tih domačin in nas pobaral, kaj da delamo. »Zlato iščemo«, sem mu nasajeno odvrnil, potem pa sem mu le skesano po pravici povedal, kakšen je naš namen. Možu se je razvezal jezik in pripovedovati nam je začel o vseh mogočih kamnih, kakšni so in kje jih je dobil. Vse sem skrbno zabeležil v svoj dnevnik, ker nam taki podatki vedno prav pridejo. Andrej, ki mu je bilo očitno že dosti mojega izpraševanja in ga je najbolj žejalo, je vprašal možakarja, kje je kaj dobre vode. »Pri fojški žagi izvira kisa voda«, je odvrnil naš znanec. Andreju so se zasvetile oči. Izvlekli smo zemljevidno karto in poiskali kraj. Ni bilo daleč: dobro uro od Pušata, v dolini Hrastrnice. Ker nas je teren tudi sicer zanimal, smo šli podaljšati proti Fojkam. Napolnili smo čutare in se pošteno napili. Voda se nam je prilegala; koliko je vredna pa bodo povedali naši kemiki. Toliko pa povem, da je ni dobro popiti preveč, posebno če imaš pred seboj... »Go pot. Nas pa je čakala še naporna hoja in imeli smo veliko prečudne prtljage: polne zaboje težkega kamnja. Pot nas je oblival, da smo bili vsi premočeni.

NAJMANJSI SEVERNOAMERIŠKI JELEN JE ZAŠČITEN
Na otočju Key (južno od polotoka Florida, ZDA) živi znameniti Key-deer, pritlikava oblika viržinskega jelena. Samci tehtajo pri 76 cm višine 13,5 do 16 kg, košuta le 9 do 11 kg, mladiči pa so skoraj tako majhni kot naši kunc. Zaradi povečanega tujskega prometa na otokih se je čreda skrčila na trideset živali in Kongresu Združenih držav je bil predložen zakon za njihovo zaščito.

MRAVLJE PROTI GOZDNIM ŠKODLJIVCEM
Majhna borovo listna osa že dve desetletji povzroča veliko gospodarsko škodo na borovcih v zahodnonemški pokrajini Oldenburg, ko njene ličinke vsako leto do golega objedo mlado borovo brstje, posebno vrhove. Ker kemijsko zatiranje listne ose ni rodilo nobenih sadov, so se gozdarski strokovnjaki odločili za biološko bojevanje z rdečimi gozdnimi mravljami, saj je znano, da na pr. eno mravljišče uniči do 100.000 žuželk na dan. Iz sosednjih predelov so uvozili več ton mravelj z mravljišči vred in jih umetno naselili v borove gozdove, napadane od listnih os.

ZDRAVILNE SNOVI IZ KAPUCINKE
Že dolgo je znano, da svež sok, iztisnjen iz vrtno rastline kapucinke, deluje zdravilno pri kroničnem bronhialnem katarju, sumljivem na TBC, je pa tudi dobro zunanje sredstvo za rast las. V novejšem času so dognali, da neke snovi iz urina oseb, ki so uživale solato ali pile sok iz listov kapucinke, zavirajo rast nekaterih bakterij, n. pr. gnojnih kovkov.

M. A.

Piščalke v pragozdu

Jean Rubaule, trgovec v zakotnem mestecu Cipako v Belgijskem Kongu, je pogosto premišljeval, za katero novo blago bi lahko navdušil svoje odjemalce, tako da bi ga odkupili v velikih količinah. Po dolgem razmišljanju je prišel na — kakor je mislil — posrečeno misel. Kmalu je vsa sosednja plemena, kakor tudi prebivalce lastnega mesteca obve-

poizkusiti. Nekoliko piščalk je podaril svojim otrokom in njihovim tovarišem. Tedaj pa se je zgodilo nekaj nepričakovane- ga. Brž ko so otroci pričeli žvižgati, se je na drevju ob robu pragozda zbralo krdelo opic. Zvoki piščalk so privabili mnogo teh živali, ki si sicer nikdar niso upale tako blizu naselja. Jeanu Rubaulu je takrat prišlo na misel nekaj novega. Od-

ščalkami, ki je bil čez noč ostal odprt pred hišo, je bil prazen. Po večerju so se drenjale kar cele čete opic in kar se le da pihale v piščalke. Žvižgi so odmevali po pragozdu. Preplašeni Jean Rubaule je začel klicati sosede. Kmalu so stotine ljudi opazovale ta nenavadni prizor. Koncert pa nikakor ni končal. Najprej so se ljudje smejali, toda ko se je piskanje nadaljevalo z nezmanjšano jakostjo prav do večera, so se meščani začeli jeziti na Jeana Rubaula in njegove piščalke.

Rubaule je bil ves nesrečen zaradi te pokore, ki jo je priklical nad naselje. Upal je, da se bodo opice vendarle navlečale piščalk in da se bodo vrnile v pragozd. Zaman! Naslednje jutro ga je — in z njim vse prebivalstvo — prebudila »godba na pihala« sedaj že izvežbanih opic. Jezni naseljenci so pričeli s kamenjem obmetavati glasno opičje krdelo. Seveda ni bilo nobene koristi. Šele ko so prišli z gorečimi baklami in ko so jeli streljati na opice, se je krdelo umaknilo globlje v pragozd, ni pa prenehalo piskati. Končno je spet zavladal dolgo pričakovani mir.

Čez teden dni je bil dogodek že pozabljen. Toda nekega dne je nekoliko na smrt prestrašeni domorodcev prihitelo v naselje. V policijski postaji so zmedeno pripovedovali, da so njihove vasi napadli hudobni duhovi. Ker si sami niso upali domov, sta jih spremila dva orožnika. Vrnila sta se prej, kakor je bilo pričakovati. Smejali so se in povedali prebivalcem Cipaka, kakšen je bil njihov pohod na duhove. »Hudi duhovi« so bile tiste opice s piščalkami Jeana Rubaula.

Tako je Rubaule le našel kupce za svoje novo blago.

NEKAJ ZA NAŠE ŽENE Zakaj otroci izgubijo tek?

Vsak popolnoma zdrav otrok s tekom porabi hrano, ki mu jo pripravi mati. Vendar so pogosti primeri, da ojenček rad je in se lepo razvija, pozneje pa, ko nekoliko doraste, izgubi ves apetit. Izgubo teka pri otroku največkrat zakrivate matere same. Za prvega otroka navadno vse preveč skrbijo, pri drugem ali tretjem pa se ta pretirana skrb rada spremeni v nekaj popolnoma nasprotnega, v zanemarjanje. Da zdravemu otroku ohranimo tek, ga je treba pravilno hraniti. Dojenčki, ki se hranijo umetno, kasneje navadno ne izgubijo apetita, to pa predvsem zato, ker že v drugem mesecu starosti dobivajo razne dodatke kot sta pomarančni in limonin sok itd. Od 5. meseca dalje obiva otrok že juho iz telečjih kosti, kuhano zelenjavo, stisnjeno skozi sito in pripravljeno z bledim prežganjem na fi-

nem olju. Mati hrani takega otroka z mnogo večjo pažnjo, kar samo ugodno vpliva na njegovo zdravje. Hrana za otroka mora biti vedno okusna in estetsko pripravljena. Serviramo jo v majhnih količinah, ker to pospešuje tek. Otrok ne smemo z jedjo nikdar siliti. Na ta način dosežemo le nasproten učinek. Posebno važno za dober apetit je tudi, da odrasli jedo skupaj z otroci. Šele ko otrok poje prvo jed, smemo prinesiti na mizo naslednjo, sicer bo prvo pustil. Z bonboni in čokolado otrok nikar preveč ne razvajajmo. Uživajo naj raje čimveč sadja in zelenjave. Pred obedom pa jim postrozimo po možnosti s sokom svežih paradižnikov, ki pospešuje tek. Previdni moramo biti zlasti tedaj, če je otrok bolan. Vsiljevati mu ne smemo prav nobenih jedi, če jih ne želi. Na vsak

način pa mu moramo servirati le lahko hrano. Ko gre otrok v šolo, ima že različne dolžnosti in po vzgledu odraslih marsikdaj zanemara posebno zajtrk. Tega mu nikar ne dovolimo, ker je redno uživanje hrane tudi eden važnih pogojev za ohranitev apetita.

Praktični nasveti

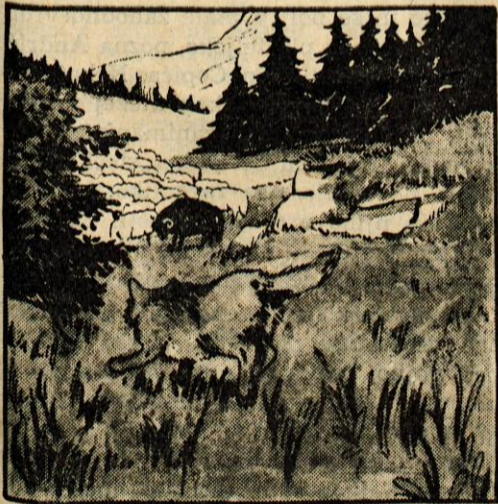
Lakaste torbice in čevlji bodo obdržali svojo mehko, če jih kdaj pa kdaj namažemo s čistim vazelinom.

Mleko je najboljšo sredstvo, s katerim moremo takoj pogasiti goreči petrolej.

Madeži od piva bodo izginili z namiznega prta, če jih dobro nataremo z milnim špiritom in jih nato izperemo še s svežo vodo.

PO OLAFU ASLAGSSONU - PRIREDIL V. DRŽAJ

O VOLKU

37

Volk ni odpustil ovnu trkaču. O tem mi je nekoč pripovedoval Frank, ko sva sedela ob ognju v njegovi kolibi.

»Nekega jutra,« je pričel stari lovec, »je bil volk izredno slabe volje. Niti Nelly ni hotel slediti. Ko pa je zagledal med ovci trkača, se je odtrgal od naju in se pognal za njim. Trkač je bil ves zmeden, brzel je proti lesovju, kjer sta obadva kmalu izginita. Volk se mi je ob povratku zdel čudno sumljiv. Kmalu pa mi je postalo vse jasno, ker se trkač ni več vrnil...«

38

Polnoč je prešla. Ko je volk zaslišal gospodarjevo smrčanje, se je krepko zganil. Noč je bila temna in mirna...

Tiho se je splazil iz stana in se napolnil v lesovje, kamor je v mraku nagnal trkača. Od človeka se je marsičesa naučil, vendar pa mu je manjkalo volčje vzgoje. V gozdu, kjer je ležala mrhovina, je bulžil s široko odprtimi očmi v temo. Živci so mu bili skrajno napeti — trepetal je...

39

Pred njim, v nočni temi, je v gostem lesovju ležalo truplo prvega nasprotnika, ki ga je kljub svoji mladosti neskončno sovražil.

Z iztegnjenimi bedri, ko da bi bil mrtvec živ bojovník, se je bližal mrhovini. Renčal je in dlaka na hrbtu se mu je ježila. Da bi se mu moglo kaj zgoditi, na to še pomislil ni.

Pred seboj je videl samo dober zalogaj...

40

Tisti hip pa je naš volk odskočil. Ko da ga je zadela strela... Zavedel se je, da se je ujel v nastavljeno past, hkrati pa je tudi v desni šapi občutil grozne bolečine. Past je zgrabila. Ubogi volk je postal ujetnik.

V obupnem naporu je junak grizel železo, misleč, da se bo rešil. Ves trud je bil zaman, veriga je bila dobro pritrdjena in čeljusti pasti se krepko držale. Vstal je. Z zateglim tuljenjem je izražal svoje hrenenje po svobodi. V tej bridki uri si je želel prijatelja...

LESNO INDUSTRIJSKI OBRAT KZ ČEŠNJICA

izdeluje rezan les vseh vrst, embalažne zaboje in sode iz mehkega in trdega lesa, omarice za radio in razno galanterijsko blago

Cenjenim odjemalcem se priporočamo! Kvalitetni izdelki!
Oglejte si naš paviljon na Gorenjskem sejmu

Trgovsko podjetje

MERKUR

VELEŽELEZNINA KRANJ

čestita prebivalstvu mesta Kranja
k Prazniku ljudske vstaje — 1. avgustu
Cenjenim odjemalcem se priporočamo
Obiščite nas na Gorenjskem sejmu!

OB PRAZNIKU
LJUDSKE VSTAJE
KRANJA
ČESTITAMO VSEMU
PREBIVALSTVU
MESTNE OBČINE
IN MU ŽELIMO
SE MNOGO
DELOVNIH USPEHOV.
TRGOVSKO PODJETJE
ZA PROMET
S SUROVIMI KOŽAMI

„KONJUH“

ODKUPNA POSTAJA KRANJ

Delovni kolektiv TOVARNE MILA V KRANJU

čestita Kranjčanom k Prazniku ljudske vstaje — 1. avgustu
Priporočamo naše „OVEN“ milo, ki je priznane kakovosti

Grosistično trgovsko podjetje

„ŽIVILA“ - KRANJ

čestita cenjenim odjemalcem
in vsemu prebivalstvu mesta Kranja
k Prazniku ljudske vstaje

Ob Prazniku ljudske vstaje Kranja
čestitamo vsem Kranjčanom

Oglejte si naše
kvalitetne izdelke
na Gorenjskem
sejmu

„Roleta“

mizarstvo Kranj

**Cenjenim obiskovalcem iskreno čestitamo
ob Prazniku ljudske vstaje mesta Kranja**

V naših kinematografih boste v avgustu lahko gledali naslednje
filme:

KINO »STORŽIČ«:

- 2. do 5. avgusta angleški film »Zlata mrzlica«
- 6. do 8. avgusta ameriški barvni film »Lidija Bailley«
- 9. do 11. avgusta ameriški barvni film »Skaramuš«
- 16. do 18. avgusta švicarski film »Otroci Evrope«
- 23. do 25. avgusta ameriški film »Titanik«

LETNI KINO »PARTIZAN«:

- 9. do 11. avgusta angleški barvni film »Odpeljan«
- 16. do 18. avgusta francoski film »Vrag v telesu«
- 23. do 25. avgusta švedski film »Zaradi moje ljubezni«

Kinematografsko podjetje - Kranj

Prebivalstvu mesta Kranja čestitamo ob Prazniku ljudske vstaje in mu želimo še mnogo uspehov pri nadaljnjem delu.

**OBISČITE NAS
NA GORENJSKEM SEJMU**

TRGOVSKO PODJETJE NA VELIKO „KOKRA“ - KRANJ

1. AVGUST - PRAZNIK LJUDSKE VSTAJE KRANJA

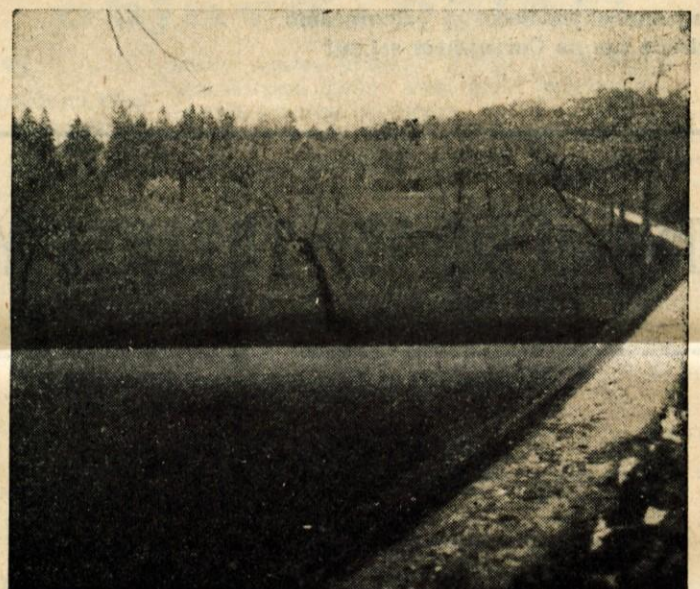

Mestni odbor meste občine
Mestni komite zveze komunistov
Mestni odbor SZDL

KRANJ

čestitajo ob Prazniku ljudske vstaje
vsemu prebivalstvu in mu žele pri
nadaljnjem delu še mnogo uspehov!

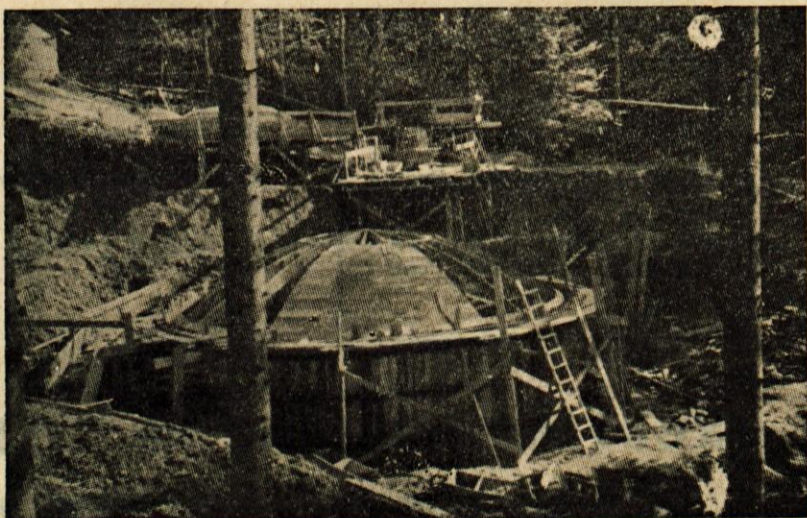
*Slovesnemu razpoloženju in številnim
prireditvam ob letošnjemu Prazniku
ljudske vstaje se priključuje tudi otvoritev
mostov čez Savo na Savskem logu
in otvoritev*

SAVSKEGA LOGA (prej Majdičev otok)

ter

otvoritev Stražiškega vodovoda

**na Kalvariji, na cestnem križišču
pred Pristovom**

Ob prazniku ljudske vstaje Kranja čestitajo svojim odjemalcem in vsem delovnim ljudem mesta Kranja:

Gostilna „Pri Jerci“
GORENJA SAVA

Zupančič Slava
SPLOŠNO MIZARSTVO
PRIMSKOVO 166

Gostilna „Kokra“
PRIMSKOVO

TRGOVSKO PODJETJE

Milan Mehmed
SLAŠČICARNA KRANJ

Franc Hudomal
MIZARSTVO
PRIMSKOVO 70

„Železnina“
KRANJ

Planinšek Ivan
MIZARSTVO, KLANC 71

Pajer Valentin
SPLOŠNO KLEPARSTVO
KRANJ, TOMIŠIČEVA 26

**Gostilna
Pod „Joštom“**
STRAZIŠČE PRI KRANJU

Kern Stanko
ČEVLJARSTVO
PRIMSKOVO 95

Ažman Karol
SPLOŠNO MIZARSTVO
KRANJ, SAVSKA CESTA 6

Jaklič Anton
PLESKARSTVO KRANJ
SMARJETNA GORA 9

Nadžar Franč
SPLOŠNO MIZARSTVO
KRANJ, REGINČEVA 11

Florjanič Ruda
KLJUČAVNICARSTVO
KRANJ

Peterlin Mira
POPRAVLJALNICA NOGAVIC
IN IZDELOVALNICA GUMBOV

Gostilna „Pri Kredelnu“
KRANJ
GASILSKI TRG 4

Koražija Ivan
IZDELOVALNICA SPECIALNIH
SEKALNIH NOŽEV

Delovni kolektiv tovarne usnja

STANDARD

v Kranju

čestita vsem delovnim ljudem mesta Kranja
k njihovemu Prazniku ljudske vstaje
1. avgustu

Delovni kolektiv gostilne

„PRI PETRČKU“ - KRANJ

Titov trg 2

čestita vsem svojim gostom
K PRAZNIKU LJUDSKE VSTAJE KRANJA
in se priporoča.

Nudimo vam
kvalitetne pijače ter topla in mrzla jedila.

**Gozdno gospodarstvo
Kranj**

POZDRAVLJA OB PRAZNIKU
LJUDSKE VSTAJE KRANJA
VSE DELOVNE LJUDI MESTNE OB-
ČINE IN JIM ČESTITA K PRAZNIKU

DELOVNI KOLEKTIV

„Ključavničarstva - Tehnica“ Kranj

SE PRIDRUŽUJE ČESTITKAM
OB PRAZNIKU LJUDSKE VSTAJE KRANJA

DELOVNI KOLEKTIV

„PEKARNE“ v Kranju

ČESTITA VSEM KRANJČANOM
K NJIHOVEMU
PRAZNIKU LJUDSKE VSTAJE — 1. AVGUSTU

Delovni kolektiv podjetja

- tkalnica
- barvarna in
- kemična čistilnica

KRANJ

čestita ob Prazniku ljudske vstaje
Kranja vsemu prebivalstvu
in mu želi še mnogo delovnih uspehov
Cenjenim strankam
se še v naprej priporočamo

DELAVSKI SVET *Tovarne obutve „Triglav“*
(PREJ PEKO) IN DELAVSKI SVET *Tovarne obutve*
„Ljubelj“ V TRŽIČU

sporočata svojim cenjenim dobaviteljem, odjemalcem in poslovnim prijateljem, da sta sklenila s prvim junijem združiti svoja obrata v eno samo podjetje, ki bo odslej poslovalo pod skupnim imenom:

Tovarna obutve *Peko* Tržič

OGLEJTE SI NAŠE NOVE MODELE NA RAZSTAVNEM PROSTORU GORENJSKEGA SEJMA V KRANJU

KUPUJTE

P-RVOVRSTNO
E-LEGANTNO
K-VALITETNO
O-BUTEV!

PROIZVOD TOVARNE OBUTVE „PEKO“, TRŽIČ

ČEVLJARNA „STORŽIČ“ VISOKO PRI KRANJU

Izdeluje vse vrste
moških, damskih in otroških čevljev
tudi po naročilu!
Cene nizke!
Postrežba solidna!
Se priporočamo!

OBISČITE NAS NA GORENJSKEM SEJMU!

Ob kranjskem revolucionarnem prazniku — 1. avgustu,
se tudi delovni kolektiv

ZADRUŽNE MLEKARNE KRANJ

pridružuje številnim čestitkam!
Delovnim ljudem želimo
še veliko uspehov pri gradnji socializma

Ob občinskem Dnevu vstaje pošljamo vsem
občanom mesta Kranja borbeni pozdrav ter se še
nadalje priporočamo vsem svojim odjemalcem!

Mestna klavnica Kranj

TRGOVSKO PODJETJE **OZZ KRANJ**

VSEM
DELOVNIM LJUDEM
MESTA KRANJA,
POSEBNO ZADRUŽNIKOM,
POŠILJAMO
OB OBČINSKEM PRAZNIKU
1. AVGUSTU
PLAMTEČE POZDRAVE,
POSLOVNIM PRIJATELJEM
SE ŠE NADALJE
PRIPOROČAMO.

Alka ČEVLJARSKO
PODJETJE
DUPLJE

Podjetje „KURIVO“ Kranj

se pridružuje čestitkam
ob občinskem prazniku 1. avgustu
in želi Kranjčanom
še veliko uspehov pri njihovem delu!

Cenjenim odjemalcem se toplo priporočamo.

Trgovsko podjetje „KURIVO“ Kranj

vabi vse obiskovalce
Gorenjskega sejma, da
si ogle d a j o izdelke
našega podjetja na
razstavnem prostoru.

Vsem državljanom na območju Ljudskega odbora
mestne občine Kranj čestitamo k občinskemu
prazniku — prvemu avgustu!

V našem podjetju ste hitro in solidno postreženi

Elektrotehnično podjetje Kranj

Z OBUTVIJO „ALKA“ DUPLJE SO BILI
POTROŠNIKI ŠE VEDNO ZADOVOLJNI. NE
ZAMUDITE PRILIKE IN SI JO OGLEJTE
NA GORENJSKEM SEJMU!

OB PRAZNIKU
LJUDSKE VSTAJE KRANJA
ČESTITA

Okraini ljudski odbor v Kranju

vsem Kranjčanom
in jim želi nadaljnjih uspehov
pri njihovem delu
za izgradnjo socializma —
za dobrobit
vse naše socialistične
skupnosti

DELOVNI KOLEKTIV
INDUSTRIJE BOMBAŽNIH IZDELKOV

„IBI“ V KRANJU

ČESTITA
OB PRAZNIKU LJUDSKE VSTAJE KRANJA
VSEM KRANJČANOM
IN JIM ŽELI PRI NJIHOVEM DELU
ŠE MNOGO USPEHOV

OB PRAZNIKU
LJUDSKE VSTAJE KRANJA —
1. AVGUSTU
ČESTITAMO
VSEM SVOJIM CENJENIM
ODJEMALCEM
IN SE ŠE NAPREJ
PRIPOROČAMO

TRGOVINA
Z MANUFAKTURO
IN KONFEKCIJO
NA DROBNO

GORENJC
v Kranju

TRGOVSKO PODJETJE NA DEBELO in DROBNO

V KRANJU

SE PRIDRUŽUJE ČESTITKAM K PRAZNIKU
LJUDSKE VSTAJE KRANJA. — SVOJIM CENJ.
ODJEMALCEM SE ŠE NAPREJ PRIPOROČAMO

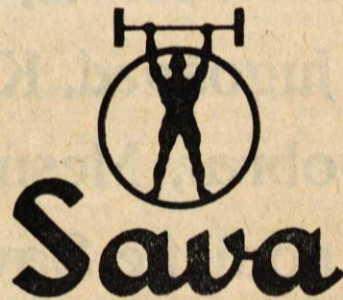
Slaščičarna in kavarna v Kranju

SE TOPLO PRIPOROČA ZA OBISK.
KMALU NAS BOSTE LAHKO OBISKALI V
NAŠIH MODERNO PREUREJENIH PROSTORIHI!
OB PRAZNIKU LJUDSKE VSTAJE KRANJA
ČESTITAMO VSEMU PREBIVALSTVU

Knjigarna „SIMON JENKO“ v Kranju

ČESTITA VSEMU PREBIVALSTVU MESTA
KRANJA K PRAZNIKU LJUDSKE VSTAJE

Tovarna gumijevih izdelkov Kranj

Poštni predal 56 — Brzjavni: Guma Kranj — Telefon 274 in 275

proizvaja

gumeno tehnično robo — gumene cevi z in brez
vložkov — visokotlačne armirane zavorne cevi —
klinaste jermene — transportne trakove — pnev-
matiko za kolesa in avtomobile — reparaturni ma-
terial — gumirano blago za dežne plašče — za-
ščitne obleke iz gumiranih tkanin in zaščitne pred-
mete za industrijo — potapljaške obleke — gume-
no galanterijsko in sanitarno robo — gumene plo-
šče za pod — gumene podplate in podplatnike ter
plošče za podplate — gumena lepila — gumene
športne artikle — gobasto gumo — gumene pre-
vleke valjev in koles.

Obiščite naše prodajalne: ● Kranj, Koroška 11
● Beograd, Knez Mihajlova 47
● Zagreb, Gajeva 2-b
● Sarajevo, Maršala Tita 60

OB PRAZNIKU LJUDSKE VSTAJE KRANJA — 1. AVGUSTU
čestita delovni kolektiv vsem Kranjčanom

Ljudski odbor mestne občine Jesenice

Mestni komite ZKS Jesenice

Mestni odbor SZDL Jesenice

Mestni sindikalni svet Jesenice in

Mestni komite LMS Jesenice

čestitajo

vsemu prebivalstvu k občinskemu prazniku -

1. avgustu in 85-letnici Železarne

z najboljšimi željami

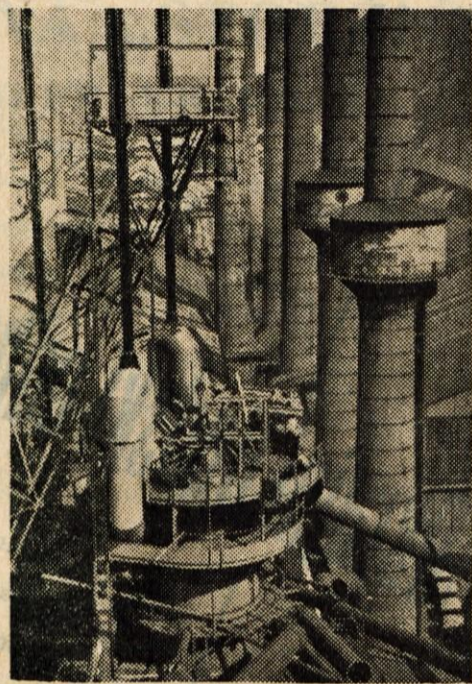
ter prepričanjem, da bodo ti prazniki

manifestacija naše trdne odločnosti

v borbi za

uresničitev socializma

DELOVNI
KOLEKTIV

ŽELEZARNE JESENICE

pošilja ob 85-letnici obstoja podjetja in ob občinskem prazniku Jesenic - 1. avgustu

vsem delovnim ljudem iskrene čestitke z obljubo, da bo še vnaprej z istim elanom kot doslej izpolnjeval vse naloge, ki se v izgradnji socializma postavljajo predenj

**Delovni kolektivi gospodarskih organizacij,
ustanov in zavodov Jesenice:**

Avtoservis, Čevljarna, Mestno gledališče, Gradis, Izolirka, Jugošped, Kino, Pošta, Kroj, Lekarna, Lesno galanterijski obrat, Mesnina, Mestne pekarnice in slaščičarne, Gradbeno podjetje Sava, Mesarsko podjetje Rog, Primorje, Projekt, Ribnik, Postaja JŽ Jesenice, Gradbeno podjetje za vzdrževanje prog, Kurilnica JŽ, Gradbeno podjetje Gorica, Mi-zarstvo, Moda, Trgovsko podjetje Plavž, Trgovsko podjetje Kovinar, Trgovsko podjetje Zarja, Trgovsko podjetje Grosist, Trgovsko podjetje Delikatesa, Trgovsko podjetje Kašta, Trgovsko podjetje Železnina, Dom pod Golico, Planina, Gostinsko podjetje Javornik - Kor. Bela, Hotel Korotan, Hotel pošta, Restavracija Triglav, Restavracija Kazina, Gostinsko podjetje Blejska Dobrava in Vino Gorenjka

čestitajo k občinskemu prazniku - 1. avgustu in 85-letnici

Železarne vsem delovnim ljudem in jim želijo mnogo uspehov